

II

(Säädökset, joita ei tarvitse julkaista)

KOMISSIO

KOMISSION PÄÄTÖS,

tehty 15 päivänä lokakuuta 2003,

tapauskohtaisista toimenpiteistä, jotka Portugali on toteuttanut RTP:n hyväksi

(tiedoksiannettu numerolla K(2003) 3526)

(Ainoastaan portugalinkielinen teksti on todistusvoimainen)

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

(2005/406/EY)

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 88 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan,

ottaa huomioon sopimuksen Euroopan talousalueesta ja erityisesti sen 62 artiklan 1 kohdan a alakohdan,

on edellä mainittujen artiklojen mukaisesti kehottanut asianomaisia osapuolia esittämään huomautuksensa ⁽¹⁾ ja on ottanut huomioon nämä huomautukset,

sekä katsoo seuraavaa:

I MENETTELY

(1) Yksityinen televisioyhtiö SIC esitti komissiolle vuosina 1993, 1996 ja 1997 kolme kantelua, joiden mukaan Portugali sovelsi tapauskohtaisia toimenpiteitä ja maksoi vuosittaisia korvauksia julkiselle yleisradioyhtiölle RTP:lle.

(2) Komissio ilmoitti Portugalin viranomaisille 15 päivänä marraskuuta 2001 päivättyllä kirjeellään päätöksensä aloittaa EY:n perustamissopimuksen 88 artiklan 2 kohdan mukainen menettely, joka koskee kaikkia RTP:n hyväksi toteutettuja tapauskohtaisia toimenpiteitä.

(3) Komission päätös menettelyn aloittamisesta on julkaistu Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä ⁽²⁾. Komissio on kehottanut asianomaisia osapuolia esittämään huomautuksensa asiasta.

(4) Komissio sai huomautuksia Portugalin viranomaisilta 28 ja 31 päivänä tammikuuta 2002 päivätyillä kirjeillä ja myöhemmin muilta asianomaisilta.

(5) Kantelija SIC esitti huomautuksensa 8 päivänä helmikuuta ja 9 päivänä toukokuuta 2002 päivätyillä kirjeillä, yksityinen televisioyhtiö TVI 8 päivänä toukokuuta 2002 päivätyillä kirjeellä, yksityisten televisioyhtiöiden eurooppalainen kattojärjestö (Association of Commercial Television in Europe, ACT) 9 päivänä toukokuuta 2002 päivätyillä kirjeellä ja yksityinen italialainen televisioyhtiö Mediaset 12 päivänä kesäkuuta 2002 päivätyillä kirjeellä. SIC toimitti komissiolle lisätietoja 16 päivänä toukokuuta ja 4 päivänä elokuuta 2003 päivätyillä kirjeillä.

(6) Komissio toimitti saadut huomautukset Portugalin viranomaisille, jotka vastasivat niihin 25 päivänä maaliskuuta 2003 päivätyillä kirjeellä. Portugalin viranomaiset vastasivat komissio esittämään lisätietopyyntöön 29 päivänä heinäkuuta 2003 päivätyillä kirjeellä.

⁽¹⁾ EYVL C 85, 9.4.2002, s. 9.⁽²⁾ *Ibidem*.

(7) Tässä päätöksessä tarkastellaan ainoastaan tapauskohtaisia toimenpiteitä, joiden tutkimiseksi menettely aloitettiin. Tästä syystä tässä päätöksessä keskitytään RTP:n ja Portugalin valtion välisiin taloudellisiin suhteisiin vuosina 1992–1998.

(8) Menettelyn aloittamista koskevan päätöksen tavoin tässä päätöksessä ei tarkastella kysymyksiä, jotka liittyvät RTP:lle vuosittain maksettujen korvausten oikeudelliseen luokitteluun ja siihen, ovatko ne perustamissopimuksen mukaisia. Koska näitä kysymyksiä tarkastellaan lähtökohdaisesti voimassa olevina tukina, komission on käsiteltävä niitä erillisessä menettelyssä neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 ⁽³⁾ 17 artiklan mukaisesti.

(9) Jotta Portugalin valtion ja RTP:n välisistä taloudellisista suhteista tämän tutkintamenettelyn kattamalla kaudella saataisiin kokonaiskuva, komission on otettava huomioon tapauskohtaisten toimenpiteiden lisäksi RTP:lle vuotuisena korvauksena myönnetty rahoitustuki. Näin ollen komissio tarkastelee vuotuisia korvauksia tässä päätöksessä vain siinä määrin kuin on tarpeen, jotta se voi selventää kantansa tapauskohtaisista toimenpiteistä.

II YKSITYISKOHTAINEN KUVAUS TUESTA

Toimenpiteet RTP:n hyväksi

Vuotuiset korvaukset

(10) Vuotuiset korvaukset ovat tärkein tapa maksaa korvausta RTP:lle. Vuosina 1992–1998 RTP:lle myönnettiin 66,495 miljardia Portugalin escudoa, jotta se voisi kattaa julkisen palvelun velvoitteensa täyttämistä aiheutuvat kulut. Korvausten oikeusperusta on vahvistettu lain nro 21/92 ⁽⁴⁾ 5 §:ssä.

⁽³⁾ Neuvoston asetus (EY) N:o 659/1999, annettu 22 päivänä maaliskuuta 1999, Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 88 artiklan (ent. 93) soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä (EYVL L 83, 27.3.1999, s. 1). Asetus sellaisena kuin se on muutettuna vuoden 2003 liittymisasiakirjalla.

⁽⁴⁾ Lain 5 §:n mukaan RTP SA:lle annetun julkisen palvelun veloitteen mukaisten tehtävien täyttäminen oikeuttaa yrityksen korvaukseen, jonka täsmällinen määrä vastaa julkisen palvelun veloitteen täyttämistä aiheutuneita todellisia kustannuksia, jotka määrittellään objektiivisten kvantitatiivisten kriteerien perusteella ja tehokkaan hallinnon periaatetta noudattaen.

(11) Taulukossa 1 kuvaillaan RTP:lle myönnettyjen vuotuisien korvausten jakautumista tämän päätöksen kohteena olevalla kaudella.

Taulukko 1

Vuotuiset korvaukset 1992–1998

(miljoonaa escudoa)

1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
6 200	7 100	7 145	7 200	14 500	10 350	14 000

Lähde: hallituksen päätökset nro 18/92, 21/93, 19/94, 25-A/95, 97/96, 83/97 ja 1/99.

Vapautus rekisteröintiveroista ja -maksuista

(12) Kun RTP muunnettiin osakeyhtiöksi, sille myönnettiin vapautus yrityksen perustamiseen liittyvistä 33 miljoonan escudon rekisteröintiveroista ja -maksuista. Portugalin lain-säädännön mukaan oikeushenkilön on yleensä maksettava veroja ja maksuja, kun yritys perustetaan, yhtiöjärjestyksestä muutetaan tai kun yrityksessä itsessään tapahtuu muutoksia.

(13) Vapautuksen oikeusperusta on lain nro 21/92 11 §:n 1 momentti, jossa säädetään seuraavaa:

”Täten hyväksytään RTP SA:n yhtiöjärjestys, jota ei tarvitse erikseen osoittaa oikeaksi, vaan yritys merkitään suoraan kaupparekisteriin ilman veroja ja maksuja sen jälkeen kun yhtiöjärjestys on julkaistu Portugalin virallisessa lehdessä (Diário da República).”

(14) Kyseinen 11 §:n 1 momentti johtuu laista nro 84/88. Tämän lain 1 §:ssä säädetään, että jopa kansalliset julkiset yritykset voidaan muuttaa osakeyhtiöiksi asetuksen (decreto-lei) nojalla. Tämä asetus on samalla oikeudellinen asiakirja, jolla hyväksytään osakeyhtiön yhtiöjärjestys, ja se riittää täyttämään kaikki tarvittavat rekisteröintimuodollisuudet ⁽⁵⁾.

(15) Lisäksi RTP vapautettiin lain nro 21/92 11 §:n 2 momentin nojalla kaikista muista rekisteröintiveroista ja -maksuista, jotka liittyvät yhtiömuodon muuttamista suoraan koskeviin asiakirjoihin.

⁽⁵⁾ Laki nro 84/88, annettu 20.7.1988, 3 §:n 2 ja 3 momentti.

(16) Lain nro 21/92 11 §:n 2 momentti perustuu asetuksen nro 404/90⁽⁶⁾ soveltamiseen. Kyseisen asetuksen 1 §:n mukaan kaikki yritykset, jotka tekevät yhteistyö- tai sulautumasopimuksen 31 päivään joulukuuta 1993 mennessä, voivat saada vapautuksen sellaisen kiinteän omaisuuden myynnistä kannettavasta verosta, joka on tarpeen sulautuman tai yhteistyön toteuttamiseksi. Lisäksi vapautus voidaan myöntää veroluonteisista maksuista ja muista oikeudellisista kuluista, jotka on lainsäädännön nojalla maksettava tämäntyyppisissä tilanteissa.

Valtion maksu televisiolähetysverkosta

(17) Kun Portugalin televisiomarkkinat avattiin kilpailulle, valtio päätti irrottaa RTP:stä yleisradiotoiminnassa käytettyyn televisiolähetysverkkoon liittyvät omaisuuserät ja perustaa uuden Teledifusora de Portugal (jäljempänä "TDP") -yrityksen, jonka pääoma oli 5,4 miljardia escudoa⁽⁷⁾. Uuden yrityksen omaisuuserien arvon määrittä kaksi riippumatonta rahoituslaitosta eli Banco Nacional Ultramarino (BNU) ja Banco Português de Investimento (BPI)⁽⁸⁾.

(18) Valtio maksoi vuonna 1993 RTP:lle 5,4 miljardia escudoa (luku perustui objektiiviseen arvioon) TDP:n nimissä ostamastaan yleisradiolähetysverkosta. Summa vastasi siirrettyjen omaisuuserien arvoa⁽⁹⁾.

Yleisradioverkon käytöstä perittävää vuosimaksua koskeva järjestely

(19) Tässä jaksossa tarkastellaan olosuhteita, joissa sopimukset tehtiin. Lisäksi kuvaillaan Portugal Telecomin omaisuuserien muodostumista sekä perittyjä maksuja ja RTP:n kanssa tehtyjä sopimuksia.

⁽⁶⁾ Asetus nro 404/90, annettu 21.12.1990.

⁽⁷⁾ Asetus nro 138/91, annettu 8. huhtikuuta 1991.

⁽⁸⁾ Omaisuuserien arvoa koskeva analyysi, ks. vuonna 1996 tehty komission päätös, jonka mukaan yhteisön arvo vastasi markkina-arvoa.

⁽⁹⁾ Vuonna 1991 RTP luovutti nämä omaisuuserät TDP:lle ja sai yrityksestä omaisuuserien arvoa vastaavan osuuden. Myöhemmin valtiosta tuli TDP:n ainoa osakas. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että valtio ei maksanut RTP:lle käteissuorituksella, vaan RTP:lle jäi 5,4 miljardin escudon saatavat valtiolta. Lopulta RTP kirjasi velan aiheutuneiksi tappioiksi. Koska RTP kuitenkin käytännössä menetti toimenpiteen myötä omaisuuseriä, valtio päätti vuonna 1993 myöntää sille varoja ja sijoitti pääomaa yritykseen. Toimenpide suoritettiin korottamalla RTP:n pääomaa sen luovuttamien omaisuuserien arvoa vastaavalla määrällä.

(20) Vuosina 1991–1994 Portugalin yleisradioverkko oli julkisen TDP SA -yhtiön omaisuutta. Vuodesta 1994 verkko on kuulunut Portugal Telecom -yhtiölle, joka perustettiin Telecom Portugal SA:n, Telefones de Lisboa e Porto SA:n ja TDP SA:n sulautumisen tuloksena. Portugal Telecomin perustamisen jälkeen valtio supisti asteittain omistussuut-taan yhtiössä. Vuonna 1995 se luovutti 26,3 prosentin osuuden yleisöannin kautta. Toinen osuus myytiin kesäkuussa 1996, minkä seurauksena valtion osuus oli enää 51 prosenttia. Vuoden 1997 puolivälissä valtion osuus supistui 25 prosenttiin ja vuoden 1999 puolivälissä 10,95 prosenttiin. Nykyisin yhtiö on kokonaan yksityistetty⁽¹⁰⁾.

(21) Laissa nro 58/90 säädetään nimenomaisesti, että yksityiset toiminnanharjoittajat voivat menettää toimilupansa, jos ne eivät maksa ajoissa yleisradioverkon käyttömaksua⁽¹¹⁾.

(22) Verkko-operaattori on soveltanut samansuuruisia maksuja RTP:hen ja yksityisiin televisioyhtiöihin. Itse asiassa lainsäädännössä kielletään erisuuruisten maksujen periminen julkiselta yleisradioyhtiöltä RTP:ltä ja verkkoa käyttäviltä yksityisiltä televisioyhtiöiltä⁽¹²⁾. Vuodesta 1997 verkko-operaattorin soveltamat maksut perustuivat lakisääteisiin parametreihin⁽¹³⁾. Vuonna 1997 Instituto para os Meios de Comunicação Social, Direcção Geral do Comércio e Concorrência (kauppa- ja kilpailuviranomaiset) ja Portugal Telecom tekivät sopimukset, jossa määritettiin enimmäismaksut, joita Portugal Telecom saa periä televisiosignaalin lähettämisestä.

(23) RTP:n oli maksettava yleisradioverkon käytöstä vuosimaksua verkon omistajalle⁽¹⁴⁾. RTP vastusti jatkuvasti maksujen korkeaa tasoa, sillä vuosimaksu oli suurempi kuin puolet verkon arvosta sen luovutusajankohtana. Vaikka RTP kirjasi kaikki yleisradioverkosta aiheutuneet kustannukset ja myös viivästyskoron taseensa vastattavaa puolelle, se ei kuitenkaan suorittanut maksuja ajoissa.

(24) Verkko on RTP:lle välttämätön, jotta se voi lähettää ohjelmaa. RTP on lisäksi yksi verkon pääkäyttäjistä (kaupallisen televisioyhtiön SIC:n ohella).

⁽¹⁰⁾ Pääosakkaat ovat Banco Espírito Santo -konserni (9,3 %), Brandes Investments Partners (5,5 %), Telefonica (4,8 %), Caixa Geral de Depósitos -konserni (4,7 %) ja BPI-konserni (2,9 %).

⁽¹¹⁾ Laki nro 58/90, annettu 7. syyskuuta 1990, 13 §:n 1 momentin f alakohta, jossa säännellään televisioyhtiötoiminnan harjoittamista.

⁽¹²⁾ Asetuksen nro 401/90, annettu 20. joulukuuta 1990, 5 §, joka on korvattu 15. helmikuuta 1995 annetun asetuksen nro 40/95 13 §:llä.

⁽¹³⁾ Asetuksen nro 401/90 4 §:n 2 momentti.

⁽¹⁴⁾ Maksut määrät olivat seuraavat: 3,65 miljardia escudoa vuonna 1992; 3,68 miljardia escudoa vuonna 1993; 3,101 miljardia escudoa vuonna 1994; 2,866 miljardia escudoa vuonna ja 2,876 miljardia escudoa vuonna 1996.

- (25) Vuosina 1992–1998 verkko-operaattori hyväksyi RTP:ltä perittävien maksujen viivästymisen ja RTP ja Portugal Telecom tekivät useita sopimuksia velkojen uudelleenjärjestelystä⁽¹⁵⁾. Kyseiset yritykset sopivat velkojen uudelleenjärjestelystä myös vuoden 1998 jälkeen. Kaikki RTP:n velat Portugal Telecomille yhdistettiin 31 päivänä toukokuuta 2001 tehdyllä sopimuksella ja summaan lisättiin myöhästyneistä maksuista perittävät viivästyskoroerot. Yritykset tekivät sopimuksen, jonka mukaan koko velka maksettaisiin takaisin kymmenessä erässä, jotka maksettaisiin puolen vuoden välein 30 päivänä kesäkuuta ja 30 päivänä joulukuuta joka vuosi.
- (26) Televisiolähetysverkon käytöstä perittävien hintojen määrittämistä koskevista säännöistä vastaa nykyisin ANACOM. Se päätti 3 päivänä heinäkuuta 2003, että Portugal Telecomin on laskettava vuoden 2002 hintoja tammikuusta 2003 alkaen 14 prosenttia ja myönnettävä myös 1,2 prosentin lisälennus.
- (27) Portugal Telecomille annetun televiestintää koskevan julkisen palvelun veloitteensa mukaan sen tehtävänä on tarjota televiestintäsignaalien jakelu- ja lähetyspalveluja. Valtio voi korvata Portugal Telecomin toiminnasta aiheutuvat tappiot, mutta yrityksen yleispalveluvelvoite ei edellytä, että sen on tarjottava televisiosignaalin jakelupalveluja RTP:lle⁽¹⁶⁾.
- Sosiaaliturvavelkojen uudelleenjärjestely ja vapautus viivästyskorkojen maksusta*
- (28) RTP oli 2,189 miljardia escudoa velkaa sosiaaliturvaviranomaisille, sillä se ei ollut maksanut sosiaaliturvamaksuja vuosilta 1983–1989. Velka syntyi alun perin RTP:n ja sosiaaliturvaviranomaisten välisestä tulkintaerimielisyydestä, joka koski yhtiön työntekijöiden ylityötunteihin ja taiteilijoille maksettaviin korvauksiin liittyviä sosiaaliturvamaksuja.
- (29) Sosiaaliturvaviranomaisten tulkinta perustui 12 päivänä helmikuuta 1983 tehdyn päätöksen nro 12/83 2 §:n e almomenttiin. Välttääkseen asian käsittelyn oikeudessa osapuolet tekivät sopimuksen, jonka mukaan sosiaaliturvaviranomaiset luopuivat viivästyskorkojen perimisestä ja hyväksyivät velan uudelleenjärjestelyn. Kun oikeudelliset erimielisyydet saatiin sovittua, kyseistä päätöstä ei kuitenkaan kumottu.
- (30) Velan uudelleenjärjestely hyväksyttiin virallisesti 6 päivänä toukokuuta 1993 annetulla valtiovarainministeriön ja sosiaaliministeriön yhteisellä määräyksellä. Velka sovittiin maksettavaksi takaisin 120 kuukausierässä. Lisäksi luovutettiin 1,206 miljardia escudon sakkojen ja viivästyskorkojen perimisestä.
- (31) RTP:hen sovellettavat poikkeukselliset sosiaaliturvavelan takaisinmaksuehdot hyväksyttiin asetuksella nro 411/91. Asetuksen 2 §:n 1 momentin mukaan järjestelyjen hyväksyminen on välttämätöntä, jotta voidaan varmistaa velallisen yrityksen elinkelpoisuus. Mainittuja poikkeuksellisia ehtoja voidaan soveltaa mm. siksi, että velkaantunut yritys on ollut valtion omistuksessa, sen johtama tai sen toimenpiteiden kohteena, kuten d alamentissa todetaan.
- Joukkovelkakirjojen liikkeeseenlasku*
- (32) Vuonna 1994 RTP laski liikkeeseen yhteensä 5 miljardin escudon arvosta joukkovelkakirjoja. Liikkeeseenlaskua koskevan tarjousesitteen mukaan RTP takasi kuitenkin itse tuloillaan liikkeeseenlaskun yhteydessä otetun velan hoidon.
- Elokuvatuotannon tukemisesta syyskuussa 1996 tehty sopimus*
- (33) RTP ja kulttuuriministeriö allekirjoittivat 18 päivänä syyskuuta 1996 pöytäkirjan elokuvatuotannon tukemisesta, jossa täsmennettiin RTP:n velvollisuudet tukea elokuvateollisuutta. Kyseisen sopimuksen nojalla RTP:lle ei myönnetty erityistä tapauskohtaista rahoitusta, jolla olisi korvattu sen velvollisuus tukea elokuvateollisuutta.
- Rakenneuudistus suunnitelma vuosiksi 1996–2000*
- (34) RTP selvitti mahdollisuuksia rakenneuudistuksen toteuttamiseen vuosina 1996–2000. Se ei saanut tähän minkäänlaista rahoitustukea valtiolta.
- Vuotuiset pääomasijoitukset vuosina 1994–1997*
- (35) Portugalin valtio korotti vuosittain RTP:n pääomaa vuosina 1994–1997. Seuraavassa taulukossa kuvaillaan yhteensä 46,8 miljardin escudon pääomasijoitusten jakautumista.

⁽¹⁵⁾ Maaliskuussa 1996 ja joulukuussa 1997.

⁽¹⁶⁾ Asetus nro 40/95, muutettu asetuksella nro 458/99, annettu 5. joulukuuta 1999.

Taulukko 2

Pääoman korottaminen vuosina 1994–1997

(miljoonaa escudoa)

Vuosi	1994	1995	1996	1997
Pääomankorotus	10 000	12 800	10 000	14 000
Pääoma 31.12.	22 708	35 508	45 508	59 508

Lähde: RTP:n taseet.

- (36) Portugalin valtion ja RTP:n välillä tehdyissä julkisen palvelun sopimuksissa määrätään, että valtio osallistuu RTP:n toteuttamiin investointeihin mieluiten pääomasijoitusten kautta ⁽¹⁷⁾.

Vuonna 1998 myönnetty laina

- (37) Julkisyhteisöjen lainoituksesta vastaava rahasto Fundo de Regularização da Dívida Pública ja RTP tekivät joulukuussa 1998 sopimuksen toissijaisesta lainasta. Lainasopimuksessa vahvistettiin edellytykset, joiden mukaan kyseinen rahasto myönsi RTP:lle 20 miljardin escudon lainan, jolla korotettiin yrityksen pääomaa.
- (38) Julkisista velkajärjestelyistä vastaava yksikkö Instituto de Gestão do Crédito Público johtaa Fundo de Regularização da Dívida Pública -rahaston toimintaa. Instituto de Gestão do Crédito Público vastaa Portugalin julkisen velan hoidosta ja keskushallinnon lainaohjelman täytäntöönpanosta ja noudattaa toiminnassaan julkisesta velasta annettua lakia ⁽¹⁸⁾, ja hallituksen vahvistamia suuntaviivoja. Instituto de Gestão do Crédito Público -yksikön toimintaa valvoa valtiovarainministeriö ⁽¹⁹⁾.
- (39) Saatuaan varat haltuunsa RTP:n oli maksettava lainalle vuotuista korkoa, joka määräytyi kunkin kauden ensimmäisenä päivänä voimassa olleen 12-kuukauden Lisbor-koron mukaan korotettuna 20 peruspisteellä ⁽²⁰⁾.
- (40) Lainasopimuksen mukaan laina oli maksettava takaisin 31 päivään joulukuuta 2003 mennessä. Laina-aikaa voitiin kuitenkin jatkaa yhteisellä päätöksellä vielä yhden tai kahden vuoden ajan. RTP ei maksanut korkoa lainasta, koska sopimuksessa määrätään, että ensimmäisten neljän takaisinmaksettavan vuosierän mukainen korko on aktivoitava ⁽²¹⁾.

⁽¹⁷⁾ Aikaisemman julkisen palvelun sopimuksen (Anterior Contrato de Serviço Público) 14 kohta ja uuden julkisen palvelun sopimuksen (Novo Contrato de Serviço Público) 21 kohta.

⁽¹⁸⁾ Laki nro 7/98.

⁽¹⁹⁾ Asetuksen nro 160/96 1 §.

⁽²⁰⁾ Vuonna 1999 korko oli 3,54 %, vuonna 2000 se oli 4,14 %, vuonna 2001 se oli 5,05 %, vuonna 2002 se oli 3,62 % ja vuonna 2003 se oli 2,95 %.

⁽²¹⁾ Muutetun lainasopimuksen 5 artikla.

- (41) Fundo de Estabilização da Dívida Pública -rahaston ja RTP:n välinen lainasopimus laadittiin suuntaviivojen mukaan, jotka sisältyivät valtiosuhteiden (viestintäasiat, valtionvarat) 17 päivänä joulukuuta 1998 tekemään yhteiseen päätökseen.

Tuensaaja

- (42) Julkinen yleisradioyhtiö RTP perustettiin 15 päivänä joulukuuta 1955. Taustalla oli valtion päätös perustaa valtionyhtiö, jolle annettaisiin toimilupa julkisen yleisradiotoiminnan harjoittamiseen ⁽²²⁾.
- (43) RTP oli monopoliasemassa televisiotoiminnan markkinoilla 1980-luvulle asti. Kilpailu yksityisten televisioyhtiöiden kanssa alkoi 1990-luvulla, kun valtio antoi helmikuussa 1992 SIC:lle luvan lähetystoiminnan aloittamiseen kolmannella kanavalla ja TVI:lle neljännellä kanavalla ⁽²³⁾.
- (44) Lakiin nro 21/92 sisältyvällä RTP:n yhtiöjärjestyksellä yritys muutettiin vuonna 1992 osakeyhtiöksi ⁽²⁴⁾.
- (45) RTP harjoittaa samanaikaisesti kaupallista toimintaa ja julkisen palvelun yleisradiotoimintaa. Lainsäädännön mukaan yhtiö saa harjoittaa televisiotoimintaan liittyvää liike- tai tuotantotoimintaa ⁽²⁵⁾.
- (46) RTP harjoittaa kaupallista toimintaa hankkimalla osakkuuksia muista yhteisöistä, jotka ovat oikeudellisesti RTP:stä erillisiä yksiköitä ja joilla on oma kirjanpitorakenteensa ja -järjestelmänsä.

RTP:n taloudellinen tilanne

- (47) Kuten seuraavasta taulukosta ilmenee, RTP tuotti tappiota tarkasteltavalla olevalla kaudella. Vuonna 1996 sen rahoitusasema heikkeni siinä määrin, että sen oma pääoma oli negatiivinen.

⁽²²⁾ Asetus nro 40 341, annettu 18. lokakuuta 1955. Siinä todetaan, että Portugalin valtio edistää osakeyhtiön perustamista, jolle myönnetään toimilupa julkisten yleisradiopalvelujen tarjoamiseen Portugalin alueella.

⁽²³⁾ Hallituksen päätös nro 49/90, 11.4 ja 11.5 kohta, 31.12.1990, ja hallituksen päätös nro 6/92, 3 kohta, 22.2.1992.

⁽²⁴⁾ Laki nro 21/92, annettu 14.8.1992.

⁽²⁵⁾ RTP:n yhtiöjärjestyksestä annetun lain nro 21/92 liitteen 3 §:n 2 ja 3 momentissa todetaan, että yhtiö voi harjoittaa seuraavanlaista toimintaa: i) televisiomainonta; ii) sen toimintaan liittyvien tuotteiden (erityisesti ohjelmat ja julkaisut) markkinointi; iii) tekniset konsultointi- ja koulutuspalvelut sekä yhteistoiminta muiden kansallisten tai ulkomaisten yhteisöjen kanssa; iv) televisiolaitteiden, elokuvien, magneettinauhujen, videokasettien ja vastaavien tuotteiden markkinointi ja vuokraus; v) osakkuudet muissa täydentävissä yhtymissä tai eurooppalaisissa taloudellisissa etuyhtymissä (ETEY) sekä osuudet muiden kauppa-oikeuden mukaisten yhtiöiden pääomasta.

Taulukko 3

RTP:n taloutta ja rahoitusasemaa koskevat tiedot kaudella 1993–1998

	(miljoonaa escudoa)					
	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Nettotulos (liiketappio)	(7 883)	(19 558)	(26 581)	(18 512)	(32 223)	(25 039)
Oma pääoma	1 557	8 071	4 269	(4 274)	(20 586)	(50 827)
Varat	39 418	42 262	56 078	67 654	62 340	83 843
Rahoitusvastuut ⁽¹⁾	22 402	26 855	30 258	44 922	44 885	92 775

⁽¹⁾ Lyhytaikaiset, keskipitkät ja pitkäaikaiset velat luottolaitoksille ja joukkovelkakirjat.

Lähde: RTP:n tilinpäätösasiakirjat.

RTP:n julkisen palvelun velvoitteet vuosina 1992–1998

- (48) RTP:n on varmistettava julkisten yleisradiopalvelujen tarjoaminen. Yleisradiopalvelujen määritelmästä, niiden toimeksiannosta ja rahoituksesta on säädetty monissa säännöksissä.
- (49) Lailla nro 58/90 säännellään televisiotoiminnan harjoittamista, ja siinä vahvistetaan yksityisiin toiminnanharjoittajiin sovellettavat säännöt ja säädetään valtion velvollisuudesta varmistaa julkisten yleisradiopalvelujen tarjoaminen ⁽²⁶⁾. RTP:n yhtiöjärjestyksestä koskevalla lailla nro 21/92 määritellään tärkeimmät julkiseen palveluun sisältyvät velvoitteet ja sen rahoitus.
- (50) Julkista palvelua ja sen rahoitusta kuvaillaan yksityiskohtaisemmin kahdessa RTP:n ja Portugalin valtion välisessä julkisen palvelun sopimuksessa ⁽²⁷⁾.

Määritelmä

- (51) Lain nro 21/92 4 §:ssä säädetään, että valtion ja RTP:n välillä on tehtävä toimilupasopimus, ja siinä täsmennetään tärkeimmät julkisen palvelun velvoitteet, jotka sopimuksen nojalla on täytettävä. Lain 4 §:n 2 momentissa säädetään

⁽²⁶⁾ Televisiotoimintaa säännellään lailla nro 58/90, joka on annettu 7. syyskuuta 1990.

⁽²⁷⁾ Portugalin valtio ja RTP allekirjoittivat 17. maaliskuuta 1993 julkisen palvelun sopimuksen (aikaisempi julkisen palvelun sopimus). Tämä sopimus korvattiin 31. joulukuuta 1996 allekirjoitetulla uudella julkisen palvelun sopimuksella.

pääperiaatteet, joita RTP:n on noudatettava harjoittaessaan toimilupansa mukaista toimintaa ⁽²⁸⁾. Lain 4 §:n 3 momentissa kuvaillaan yksityiskohtaisesti julkisen palvelun yleisradiotoimintaan liittyviä velvoitteita ⁽²⁹⁾.

- (52) Julkisen palvelun sopimuksissa määrätään RTP:n julkisen palvelun velvoitteet. RTP:n on ensiksikin noudatettava yleisiä velvoitteita ja sen ohjelmisisältöä koskevia velvoitteita ⁽³⁰⁾. RTP:n on tarjottava julkisia yleisradiopalveluja lähettämällä ohjelmaa vähintään kahdella kanavalla, joiden peittoalue kattaa koko Manner-Portugalin väestön. Ensimmäinen kanava on luonteeltaan yleisempi ja sen ohjelmiston on oltava näin ollen yleisluontoisempaa. Toinen kanava on suunnattava erityisille kohderyhmille ja sen on tarjottava kulttuuri-, opetus- ja tiedeohjelmia. Toisen kanavan ohjelmien edellytetään näkyvän myös Azoreiden ja Madeiran autonomisilla alueilla.

⁽²⁸⁾ RTP:n on a) noudatettava vapauden, riippumattomuuden, syrjimättömyyden ja sulautumattomuuden periaatetta; b) säilytettävä riippumattomuutensa julkisesta vallasta; c) laadittava ohjelmistonsa laatuvaatimuksia ja monipuolisuutta noudattaen ja yleisen edun mukaisesti.

⁽²⁹⁾ RTP:n on a) ja c) edistettävä yleisön tietoisuutta, tietoja ja koulutusta; b) varmistettava uutisointi; d–h) osoitettava lähetyksensä virallisille ilmoituksille sekä uskontokuntien, puolueiden, ammattiyhdistysten, julkishallinnon ja hallituksen viesteille ja tiedonannoille; i) lähetettävä kahta peittoalueeltaan kansallista ohjelmakanavaa, joista vähintään toinen näkyy Azoreiden ja Madeiran autonomisella alueella; j, m) lähetettävä koulutus-, urheilu-, kulttuuri- ja opetusohjelmia; l) tuettava ja edistettävä elokuvatuotantoa; n) ylläpidettävä audiovisuaalisen aineiston arkistoa; o) varmistettava ohjelmien ja tietojen vaihto Azoreiden ja Madeiran autonomisten alueiden kanssa; p) tuotettava ja lähetettävä ohjelmia ulkomailla asuville portugalilaisiyhteisöille; q) tehtävä yhteistyötä portugalinkielisten maiden kanssa; r) varmistettava tärkeimpien ulkomaisten tapahtumien suora uutisointi; s) ylläpidettävä yhteyksiä yrityksiin, jotka tarjoavat julkisia yleisradiopalveluja Euroopan unionissa; t) varmistettava, että televisiotoiminnassa noudatetaan toimivaltaisten kansainvälisten foorumien määrittelemiä suuntaviivoja.

⁽³⁰⁾ Aikaisemman julkisen palvelun sopimuksen 4 kohta ja uuden julkisen palvelun sopimuksen 4 ja 5 kohta.

- (53) Sopimuksissa asetetaan RTP:lle myös erityisiä ohjelmistovaatimuksia⁽³¹⁾. Niissä vahvistetaan ohjelmien laatua (moniarvoisuus, tietojen puolueettomuus jne.) ja sisältöä (uudet fiktiiviset teokset, urheilulähetykset, lastenohjelmat, portugalilaisten tuottamat ja maan kulttuuria esittelevät ohjelmat, kotimaanuutiset ja viihdeohjelmat) koskevat vaatimukset. RTP:n on varattava lähetyksia tietyille yksiköille, tuettava elokuvateollisuutta ja muita audiovisuaalisen tuotannon muotoja, edistettävä opetusohjelmien tuotantoa, varmistettava ohjelmavaihto autonomisten alueiden kanssa ja edistettävä yhteistyötä muiden yhteisöjen kanssa, jotka harjoittavat julkista yleisradiotoimintaa EU:ssa. RTP:n on lisäksi täytettävä kansainväliseen yhteistyöhön liittyvät erityiset ohjelmistovaatimukset. RTP:n on esimerkiksi tuotettava ja lähetettävä ohjelmia ulkomailla oleskeleville portugalilaisyleisöille ja Afrikan maihin sekä Macaon, joissa portugali on virallinen kieli. RTP:n on varmistettava RTP Madeiran ja RTP Açoresin toiminta sekä pidettävä tuotantoyksikköjä ja toimipisteitä ulkomailla.
- (54) Lisäksi sopimuksissa asetetaan RTP:lle erityisvelvoitteita. RTP:n on esimerkiksi pidettävä audiovisuaalista arkistoa, käytettävä laitteissaan ja toiminnassaan teknisiä innovaatioita, tuettava Fundação do Teatro Nacional de S. Carlos -teatterisäätiötä ja tarjottava myös muita tapauskohtaisesti täsmennettäviä palveluja.

Toimilupa

- (55) Lain nro 58/90 5 §:ssä RTP:lle myönnetään 15 vuoden toimilupa julkisten yleisradiopalvelujen tarjoamiseksi. Toimilupa voidaan uusia toiseksi 15 vuoden kaudeksi. Toimilupa kattaa lähetystaajuudet ensimmäisellä ja toisella televisio-kanavalla. Lain nro 21/92 4 momentissa korostetaan, että RTP on julkisia yleisradiopalveluja koskevan toimiluvan haltija. Julkisen palvelun sopimusten 1 kohdassa todetaan, että RTP:n tehtävänä on tarjota julkisia yleisradiopalveluja.⁽³²⁾

Valvonta

- (56) Julkisen palvelun sopimuksissa määrätään neuvoa-antavan lautakunnan perustamisesta⁽³³⁾, joka koostuu eri alojen

edustajista. Lautakunta voi toteuttaa toimia varmistaakseen, että RTP täyttää julkista yleisradiotoimintaa koskevat yleiset ja erityiset velvoitteensa.

- (57) RTP:n on esitettävä valtiovarainministeriölle vuosittain seuraavaa vuotta koskeva julkisen palvelun toimintasuunnitelma ja talousarvio sekä niiden liitteenä tilintarkastuslausunto ja lautakunnan lausunto yrityksestä. Näiden lisäksi sen on toimitettava kertomus kuluneen vuoden julkisen palvelun velvoitteista ja sen liitteenä tilintarkastuskertomus⁽³⁴⁾.
- (58) Valtiovarainministerin ja viestinnästä vastaavan hallituksen jäsenen on tarkistettava, että julkisen palvelun sopimuksia noudatetaan. Inspeção Geral de Finanças -tilintarkastusviranomaisen on tarkastettava rahoitussuunnitelma. Vuosittain on lisäksi teetettävä ulkopuolinen tilintarkastus, jonka tekee asiaan erikoistunut tilintarkastustoimisto⁽³⁵⁾.
- (59) Uudessa julkisen palvelun sopimuksessa määrätään myös seuraamuksia, joita valtio voi soveltaa, jos sopimusta laiminlyödään. Seuraamuksia voivat olla sakot, takavarikointitoimet, korvaukset ja toimiluvan irtisanominen.

Rahoitus

- (60) Lain nro 21/92 5 §:ssä säädetään RTP:n oikeudesta saada valtiolta korvausta vastineeksi julkisen palvelun tehtävästään. Tämä oikeus vahvistetaan julkisen palvelun sopimuksessa.
- (61) Vuotuisten korvausten lisäksi julkisen palvelun sopimuksissa määrätään seuraavaa:
- julkishallinnon ja RTP:n välillä tehdyissä tai tehtävissä julkisen palvelun sopimuksissa määritellyistä erityisistä palveluista maksetaan korvausta⁽³⁶⁾,

⁽³¹⁾ Aikaisemman julkisen palvelun sopimuksen 5–8 ja 10 kohta ja uuden julkisen palvelun sopimuksen 6–13 kohta.

⁽³²⁾ Aikaisemman julkisen palvelun sopimuksen 1 artiklassa määrätään, että sopimuksen tavoitteena on vahvistaa edellytykset, joiden nojalla RTP tarjoaa julkisia yleisradiopalveluja. Uuden sopimuksen 1 artiklassa määrätään, että RTP on julkisten yleisradiopalvelujen ainoa tarjoaja lain nro 58/90 5 §:n ja lain nro 21/92 4 §:n säännösten mukaisesti.

⁽³³⁾ Aikaisemman julkisen palvelun sopimuksen 9 kohta ja uuden julkisen palvelun sopimuksen 23 kohta.

⁽³⁴⁾ Aikaisemman julkisen palvelun sopimuksen 15, 16, 18 ja 19 kohta ja uuden julkisen palvelun sopimuksen 18 ja 25 kohta.

⁽³⁵⁾ Aikaisemman julkisen palvelun sopimuksen 19 kohta ja uuden julkisen palvelun sopimuksen 25 kohta sekä lain nro 31–A/98 47 §:n 2 momentti.

⁽³⁶⁾ Aikaisemman julkisen palvelun sopimuksen 13 kohta ja uuden julkisen palvelun sopimuksen 20 kohta.

- valtio osallistuu kaikkiin RTP:n investointeihin ja varsinkin niihin, jotka liittyvät Azoreiden ja Madeiran autonomisilla alueilla sijaitsevien tuotanto- ja lähetysyksiköiden edellyttämiin infrastruktuureihin, audiovisuaalisiin arkistoihin, RTP:n kansainvälisiin lähetyksiin ja muihin investointeihin, jotka toimiluvan haltijan on pakko tehdä teknisistä syistä ⁽³⁷⁾.
- (62) RTP käyttää analyttistä kustannuslaskentaa määrittääkseen julkisen palvelun velvoitteisiin, joista se on oikeutettu saamaan korvausta, liittyvät menot ja tulot. Sopimuksissa täsmennetään kriteerit sellaisten kustannusten laskemiseksi, jotka voidaan ottaa huomioon kunkin julkisen palvelun velvoitteen mukaisen tehtävän osalta ⁽³⁸⁾.
- (63) RTP on kustannuslaskennassaan kohdentanut menot ja tulot (esim. henkilöstö- ja materiaalikustannukset) toimintokohtaisesti (ohjelmistosuunnittelun johto, suorat ja välilliset ohjelmasuunnittelukustannukset, jakelukustannukset, lähetyksenkustannukset, markkinointikustannukset ja yleiskustannukset).
- (64) Suorat kustannukset kohdennetaan eri toimintoihin varojen käyttökohteen mukaan (esim. RTP 1, RTP 2, RTPi ja RTP Africa). Välilliset kustannukset kohdennetaan käyttökohteeseen johdonmukaisten analyttisten kriteerien perusteella (esim. lähetyksaika tunteina) ⁽³⁹⁾.
- (65) Kustannustenjakojärjestelmän pääpiirteet ovat seuraavat:
- Julkisen palvelun sopimusten mukaan ainoastaan nettomääräiset toimintakustannukset voidaan korvata sopimuksissa kuvailtua menetelmää noudattaen. Korvauksen ulkopuolelle jäävät rahoituskulut sekä poikkeukselliset menot ja varaukset, jotka eivät liity suoraan tiettyyn toimintaan ⁽⁴⁰⁾.
- Jotta voidaan laskea korvauskelpoiset toimintakustannukset, RTP:n on vähennettävä julkisen palvelun velvoitteen mukaisten tehtävien suorittamisesta saadut tulot niiden aiheuttamista menoista.
- Aikaisemman julkisen palvelun sopimuksen mukaan korvausta ei makseta yleisestä julkisen palvelun velvoitteesta eli RTP 1- ja RTP 2-kanavatoiminnan harjoittamisesta ja velvoitteesta lähettää toista näistä kanavista autonomisilla alueilla ⁽⁴¹⁾.
- Uuden julkisen palvelun sopimuksen mukaan RTP 1- ja RTP 2-kanavien toiminnasta aiheutuneet kustannukset voidaan korvata, mutta ylimääräisiä korvauksia ei makseta, vaikka RTP 1- ja RTP 2-kanavien nettomääräiset toimintakustannukset olisivat ennakoituja korkeammat ⁽⁴²⁾.

⁽³⁷⁾ Aikaisemman julkisen palvelun sopimuksen 14 kohta ja uuden julkisen palvelun sopimuksen 21 kohta.

⁽³⁸⁾ Aikaisemman julkisen palvelun sopimuksen 12 kohdassa määritetään yksityiskohtaisesti korvattavat kustannukset ja niiden laskutavat: kustannusero (RTP 1:n kustannusten ja suurimman yksityisen televisioyhtiön kustannusten välinen erotus), autonomisilla alueilla harjoitettavasta toiminnasta aiheutuvat tappiot, audiovisuaalisen arkiston pitämisestä aiheutuvat tappiot, RTP-Internacionalin toimintakustannukset, yhteistyörakenteesta portugalinkielisten Afrikan maiden kanssa aiheutuvat toimintakustannukset, kustannukset lähetyksajan luovuttamisesta tietyille yhteisöille, toimipisteistä ja kirjeenvaihtajista aiheutuvat kustannukset ja teatterisäätiön tukemiseen liittyvät kustannukset. Uuden julkisen palvelun sopimuksen 15 kohdassa määrätään yksityiskohtaisesti korvattavat kustannukset ja niiden laskutapa. Korvausten piiriin kuuluvat: RTP 1- ja RTP 2-kanavien toiminnasta aiheutuvat kustannukset, erityiset palveluvelvoitteet, jotka on mainittu 7 kohdan a–l alakohdissa, ja kustannusero.

⁽³⁹⁾ Portugalin viranomaisten kirje, 31. maaliskuuta 1999.

(66) RTP on ilmoittanut julkista palvelua koskeissa vuosiker-
tomuksissaan julkisen palvelun velvoitteen täyttämistä
aiheutuneet kustannukset, jotka on laskettu edellä kuvail-
tua kustannuslaskentamenetelmää noudattaen. Seuraa-
vassa taulukossa esitetään kooste julkisen palvelun
tehtävistä RTP:lle aiheutuvista kustannuksista, joiden
perusteella se voi saada korvausta.

⁽⁴⁰⁾ Uuden julkisen palvelun sopimuksen 14 kohdan 2 alakohta.

⁽⁴¹⁾ Lukuun ottamatta kustannuseroon liittyviä menoja.

⁽⁴²⁾ Uuden julkisen palvelun sopimuksen 19 kohdan 1 ja 3 alakohta.
Uudessa julkisen palvelun sopimuksessa määrätään, että RTP 2 -kana-
van toimintakustannukset voidaan korvata takautuvasti 1. tammi-
kuuta 1996 alkaen.

Taulukko 4

Ilmoitetut ja korvauskelpoiset nettokustannukset kutakin julkisen palvelun tehtävää kohden

(miljoonaa escudoa)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Tekstitelevisio						112,9	86,8
RTP Internacional -kanavan toiminta	882,3	1 517,4	1 826,9	1 890,8	2 059,6	3 999,1	3 712,9
RTP África -kanavan toiminta	—	—	—	—		654,7	1 332,0
RTP 1 -kanavan suorat lähetykset Madeiralla ja Azoreilla	—	—	—	—	—	76,8	295,4
Audiovisuaalinen arkisto	509,1	241,6	402,7	492,7	184,9	909,4	672,1
Yhteistyö portugalinkielisten Afrikan maiden kanssa	186,9	128,4	172,2	148,6	144,9	202,4	200,3
Kustannusero	406,7	1 312,8	1 314,2	1 050,3	1 050,0	622,6	208,6
Toimipisteet/kirjeenvaihtajat	797,8	658,2	681,1	642,7	583,2	457,2	211,0
Fundação do Teatro Nacional de S. Carlos		50,0	55,0	60,0	60,0	60,0	60,0
Elokuvatuotannon tukeminen		215,0	95,0	27,5	156,5	391,1	352,8
Itsenäisten alueyksiköiden toiminta	3 453,4	3 486,0	3 685,9	3 696,1	3 846,6	3 459,2	2 855,2
Lähetyisaika erityisille yhteisöille	482,0	350,6	151,1	94,6	80,8		
Sport TV -kanava (1)							- 440,0
RTP 1 -kanavan toiminnasta aiheutuvat nettokulut						16 946,1	11 916,6
RTP 2 -kanavan toiminnasta aiheutuvat nettokulut					9 050,6	10 080,6	8 637,6
Toimintakustannukset yhteensä, netto	6 718,2	7 960,0	8 384,1	8 103,3	17 217,1	37 972,1	30 101,3

(1) Vaikka Sport TV -kanava ei olekaan korvauskelpoista julkisen palvelun toimintaa, RTP vähensi kanavan toiminnasta saadut voitot julkisen palvelun kustannuksista. Lähtökohdaksi tähän on 14. heinäkuuta 1998 annetun lain nro 31-A/98 §:n 3 momentti, jossa säädetään, että RTP:n muiden kanavien toiminnasta tai osallistumisesta niihin saamat voitot on käytettävä julkisen palvelun velvoitteiden mukaisten tehtävien rahoittamiseen.

Lähde: Portugalin viranomaisten toimittamat tiedot ja julkista palvelua koskevat kertomukset.

(67) Seuraavassa taulukossa esitetään yhteenveto RTP:n investoinneista laitteistoihin, joita se käyttää julkisen palvelun toiminnassa. Samalla esitetään tilinpäätösten mukaiset reaali-investoinnit julkisen palvelun toimintaan ja julkista

palvelua koskevissa kertomuksissa ilmoitetut investoinnit. Kuten taulukosta ilmenee, julkisen palvelun toimintaan tehdyt reaali-investoinnit ovat suuremmat kuin julkisen palvelun sopimuksissa mainitut investoinnit.

Taulukko 5

Investoinnit julkisen palvelun toimintaan

(miljoonaa escudoa)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	Yhteensä
Tilinpäätökset	2 632,6	2 102,0	2 763,9	992,7	1 480,4	4 037,4	6 054,2	20 063,2
Julkista palvelua koskevat kertomukset	2 327,3	98,0	1 975,1	154,4	28,1	4 037,4	6 127,8	14 748,1
Erotus	305,3	2 004,0	788,8	838,3	1 452,3	0	- 73,6	5 315,1

Lähde: RTP:n tilinpäätökset ja julkista palvelua koskevat kertomukset.

Toimenpiteiden tavoite

- (68) Toimenpiteiden tarkoituksena on korvata RTP:lle osoitetujen julkisen palvelun velvoitteiden täyttämiseksi aiheutuvat kustannukset ja rahoittaa sen investoinnit.

Toimenpiteiden mahdolliset vaikutukset

- (69) Portugalissa julkisen palvelun tarjoajaa ei ole valittu menettelyssä, jossa kaikille asianomaisille yrityksille olisi annettu mahdollisuus esittää tarjous korvaussummasta, jonka saadessaan ne voisivat tarjota julkista palvelua toimiluvan nojalla. Sen sijaan hallitus nimitti RTP:n julkisten yleisradiopalvelujen tarjoajaksi.

- (70) Vuodesta 1992 televisiotoiminnan markkinoilla Portugalissa on toiminut sekä julkisia että yksityisiä yrityksiä. RTP:n lisäksi yksityisillä televisioyhtiöillä SIC:llä ja TVI:llä on kanavatoimilupa. SIC aloitti ensimmäisenä yksityisenä yrityksenä yleisradiotoiminnan 6 päivänä lokakuuta 1992. RTP:n hyväksi toteutetut toimenpiteet saattavat vääristää kilpailua Portugalin televisiotoiminnan markkinoilla.

Menettelyn aloittamisen syyt

- (71) Komissio aloitti menettelyn sen jälkeen kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen antoi asiassa tuomion vuonna 2000 ⁽⁴³⁾. Tuomiolla kumottiin vuonna 1996 tehty komission päätös ⁽⁴⁴⁾.
- (72) Koska alustavaan arviointiin kuluu aikaa ja RTP:n saamien julkisen palvelun velvoitteen korvausten oikeasuhteisuudesta oli epäilyjä, komissio aloitti menettelyn SIC:n vuonna 1996 ja 1997 esittämien kantelujen perusteella. Kyseiset toimenpiteet olivat valtion maksu yleisradioverkosta, joukkovetokirjojen liikkeeseenlasku, elokuvatuotannon tukeminen, rakenneuudistus suunnitelma vuosiksi 1996–2000, pääomasijoitukset vuosina 1994–1997 ja myönnetty laina.
- (73) Kun komissio aloitti tutkintamenettelyn, se totesi suhtautuvansa epäillen RTP:n korvauskelpoisuuteen kokonaiskustannuksiin vuosina 1992–1998, sillä Portugalin valtion korvaukset RTP:lle julkisen palvelun tarjoamisesta aiheutuneista nettokustannuksista näyttivät ylittävän välttämättömän määrän.

⁽⁴³⁾ Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 10 päivänä toukokuuta 2000 antama tuomio asiassa T-46/97, SIC v. komissio (Kok. 2000, s. II-2125).

⁽⁴⁴⁾ NN 141/95, Portugalin yleisradion rahoitus (EYVL C 67, 4.3.1997, s. 10).

III ASIANOMAISTEN OSAPUOLTEN HUOMAUTUKSET

- (74) Menettelyn aloittamisen jälkeen useat asianomaiset osapuolet ovat esittäneet huomautuksia toimenpiteistä. Tässä jaksossa esitetään yhteenveto näistä huomautuksista jaoteltuna toimenpiteittäin.

- (75) SIC ja TVI esittävät, että vapautus yrityksen perustamiseen liittyvistä rekisteröintiveroista ja -maksuista poikkeaa säännöistä, joita yleensä sovelletaan yhtiöjärjestyksen muuttamiseen. SIC:n mielestä toimenpiteen soveltamisala ei ole rajoittunut pelkästään RTP:n perustamiseen. Yhtiöjärjestyksensä 11 artiklan 2 kohdan mukaan RTP sai vapautuksen kaikentyyppisistä rekisteröintiveroista ja -maksuista.

- (76) TVI toteaa, että RTP vapautettiin myös yhtiöjärjestyksen muuttamista koskevien asiakirjojen oikeaksi todistamiseen liittyvistä kustannuksista.

- (77) Kun tarkastellaan yleisradioverkon käyttömaksua koskevaa järjestelyä, asianomaiset osapuolet esittävät, että olisi selvitettävä, onko viivästyskorkoa peritty, kuinka suuri korko on ollut ja onko maksua suoritettu Portugal Telecomille. Tämän lisäksi pitäisi selvittää, kuinka suuri RTP:n velka Portugal Telecomille todellisuudessa oli.

- (78) SIC ja TVI esittivät huomautuksia sosiaaliturvaviranomaisia kohtaan muodostuneen velan uudelleenjärjestelystä. RTP:n katsotaan saaneen luvan lyhentää velkaansa sosiaaliturvaviranomaisille erilaisin ehdoin kuin muihin yrityksiin sovelletaan asetuksen nro 411/91 nojalla. ACT korosti valtion keskeistä asemaa tässä sopimuksessa.

- (79) ACT ja TVI toteavat yleisradioverkon myynnistä, että olisi tarpeen tehdä perustetun uuden yhtiön eli TDP:n omaisuusarvoa koskeva taloudellinen analyysi, jotta voidaan selvittää, ettei tarpeettoman suuria korvauksia ole maksettu. Mediasetin ja ACT:n mukaan yleisradioverko perustettiin valtion varoin eikä yksityisen toiminnanharjoittajan varoin. Näin ollen ne epäilevät, oliko oikeutettua maksaa RTP:lle korvausta näistä omaisuusarvosta.

- (80) Joukkovetokirjojen liikkeeseenlaskun osalta SIC korostaa, että RTP:n taloudellisen tilanteen perusteella liikkeeseenlasku hyväksyttiin markkinoilla vain siksi, että valtio omisti 100 prosenttia sen osakkeista. Tämän lisäksi Mediaset totesi, että komission olisi analyysissään tarkasteltava valtion myöntämän takauksen sisältöä sen muodon sijaan.

- (81) SIC toteaa elokuvatuotannon tukemista koskevasta sopimuksesta, että valtio sitoutui itse korvaamaan vuosittain kustannukset, joita aiheutui julkisen palvelun velvoitteesta, joka käsittää myös elokuvatuotannon edistämisen. Näin RTP sai kaksinkertaisen rahoituksen samaa tarkoitusta varten. TVI toteaa, että yksityiset toiminnanharjoittajat tekivät vastaavanlaisia sopimuksia, mutta vain RTP sai valtiontukea. TVI väittää myös, että vuonna 1996 tehty elokuvatuotannon tukemista koskeva sopimus korvattiin vuonna 2000. Siinä määrätään, että RTP:n on yhteistuottajan ominaisuudessa tarjottava yhteisrahoitusta kaikille elokuvahankkeille, jotka saavat tukea ICAM:lta (Instituto do Cinema, Audiovisual e Multimedia). Jos rahoitusehdot edellyttävät julkisen toiminnanharjoittajan tekevän yhteistuotantosopimuksia riippumattomien tuottajien kanssa, Mediasetin mukaan olisi varmistettava, ettei näin myönnetä välillistä etua julkiselle toiminnanharjoittajalle sen suhteissa tällaisiin elokuvatuottajiin.
- (82) SIC, ACT, Mediaset ja TVI väittävät vuosina 1994–1997 tehdyistä pääomasijoituksista, että kukaan järkevä osakas ei olisi korottanut RTP:n kaltaisen yrityksen pääomaa. Pääomasijoitukset tehtiin selvästi tappiolliseen yritykseen. Sillä ei ollut johdonmukaista rakenneuudistus suunnitelmaa, joka olisi mahdollistanut sen elinkelpoisuuden palauttamisen.
- (83) SIC:n mukaan mikään rahoituslaitos ei olisi myöntänyt lainaa RTP:lle, joka oli käytännössä konkurssissa vuonna 1996.
- (84) Mediaset ja ACT toivoivat lisäksi, että tutkintamenettelyssä keskitytään perusteellisemmin julkisen palvelun tarjoamisen valvonnan riippumattomuuteen. Yksityiset televisioyhtiöt SIC ja TVI totesivat, että komission pitäisi päätellä, että tukitoimenpiteet eivät sovellu yhteismarkkinoille, koska RTP:lle on myönnetty kohtuuttoman paljon julkisia varoja.
- (86) Lain nro 21/92 11 §:n 2 momenttia koskevien SIC:n huomautusten osalta Portugalin viranomaiset toteavat, että laissa ei myönnetä julkisille yrityksille erityisiä veroetuja yhtiömuodon muutoksen tai rakenneuudistuksen yhteydessä. Vapautus perustui sen sijaan asetukseen nro 404/90.
- (87) Verkon käyttömaksujen viivästymisen osalta Portugalin viranomaiset toteavat, että Portugal Telecomin sopimavelkojen uudelleenjärjestely on yleinen strategia velkojen ja velallisen välisissä liikesuhteissa eikä johtunut valtion toimenpiteistä.
- (88) Portugalin viranomaiset myöntävät, että sosiaaliturvaviranomaisten ja RTP:n alkuperäinen sopimus velan uudelleenjärjestelystä ja korkojen ja sakkojen perimättä jättämisestä perustuu oikeudelliseen kiistaan päätöksen nro 12/83 perustuslainmukaisuudesta. Päätöksessä määrätään pakollisia sosiaaliturvamaksuja, jotka liittyvät ylityökorvauksiin. Velkojen uudelleenjärjestelyä koskevassa sopimuksessa vahvistettiin RTP:n tulkinta, jonka mukaan korvauksesta ei tarvinnut maksaa sosiaaliturvamaksuja. Tulkinnan vahvisti verotusasiantuntija.
- (89) Portugalin viranomaiset korostavat myös, että hyväksymällä virallisesti tämän sopimuksen valtio ei myöntänyt erityistä rahoitusetua RTP:lle, jos sitä verrataan muihin samankaltaisissa olosuhteissa toimiviin yrityksiin asetuksen nro 411/91 mukaisesti. Portugalin viranomaiset toteavat, että 2 §:n 1 momentin d alamomentin poikkeusta sovelletaan RTP:hen, koska se on ollut valtion toimenpiteen kohteena ja kärsinyt vaihtelevista olosuhteista hallituksen vuonna 1977 nimittämän johtokunnan alaisuudessa⁽⁴⁵⁾. Yksi asianomaisista osapuolista on tehnyt sopimuksen saman lain nojalla, mikä Portugalin viranomaisten mukaan osoittaa, että kyse on yleisistä toimenpiteistä.

IV PORTUGALIN VIRANOMAISTEN HUOMAUTUKSET

- (85) Portugalin viranomaiset toteavat rekisteröintiveroja ja -maksuja koskevasta vapautuksesta, että koska julkisen yhtiön muuttaminen osakeyhtiöksi ei edellytä tästä laadittua asiakirjan oikeaksi todistamista, verojen ja maksujen perimiselle ei ollut syytä.
- (90) Portugalin viranomaiset toteavat yleisradioverkon maksusta vuonna 1993, että rahoitus liittyi suoraan televisiosignaalin siirto- ja jakeluverkon erottamiseen ja myyntiin. Valtio osti TDP:n RTP:ltä ja maksoi tästä korottamalla RTP:n pääomaa luovutettujen omaisuuserien arvon verran. Näin ollen kyseessä ei ole valtiontuki.

⁽⁴⁵⁾ Asetuksella nro 91/A/77 kumottiin RTP:n yhtiöjärjestys vuodelta 1976 ja säädettiin, että RTP:tä johtaa johtokunta.

- (91) Portugalin viranomaiset puolustavat valtion takaamaa joukkovelkakirjojen liikkeeseenlaskua siten, että tähän osakaslainaan ei liittynyt Portugalin valtion takausta, kuten asiaa koskevat tekniset asiakirjat osoittavat.
- (92) Kun tarkastellaan elokuvatuotannon tukemista koskevaa sopimusta, Portugalin viranomaiset mainitsevat, että vuoden 1996 pöytäkirjassa selvennettiin ja vahvistettiin RTP:n julkisen palvelun velvoitetta koskevat yksityiskohtaiset säännöt, jotka koskevat elokuvatuotannon tukemista ja edistämistä. Sopimuksen mukaan RTP:n on tarjottava yhteisrahoitusta "rahoitustukea saaville hankkeille", jotka asiasta vastaava viranomaistaho on valinnut. Portugalin viranomaisten mukaan RTP:n kanssa tehtyyn sopimukseen sisältyviä sääntöjä ei voi verrata SIC:n ja TVI:n kanssa tehtyihin sopimuksiin, koska RTP:n edellytettiin yhteisrahoittavan elokuvatuotantoa, jonka arvo saattoi olla televisiotoiminnan kannalta vähäinen tai jopa olematon. RTP:n myöntämän rahoituksen määrä ylitti kuitenkin käytännössä yleisradiolähetyksiin sopivien teosten lähetysoikeuksista keskimäärin saadut tulot.
- (93) Vuosien 1996–2000 rakenneuudistussuunnitelmasta Portugalin viranomaiset toteavat, että suunnitelma ei koskaan edennyt alustavaa kartoitusta pidemmälle ja tästä syystä valtio ei ole myöntänyt sen perusteella minkäänlaista rahoitusta RTP:lle.
- (94) Lainan osalta Portugalin viranomaiset toteavat, että lainaan liittyvien teknisten ehtojen mukaan rahoitustoimenpiteestä peritään markkinakorkoa.
- (95) Lisäksi Portugalin viranomaiset väittävät, että vuosien 1994–1998 pääomasijoituksilla on yhdessä korvausten kanssa korvattu julkisten yleisradiopalvelujen tarjoamisesta aiheutuneita kustannuksia.
- (96) Portugalin viranomaisten mukaan julkisen palvelun velvoitteesta RTP:lle aiheutuneiden kustannusten korvaamiseen valittu rahoitustapa osoittautui riittämättömäksi, ja tämä johti liiketappioiden syntymiseen. Korvaukset laskettiin aina todellista yleisradiotoiminnan rahoitustarvetta alhaisemmiksi. Portugalin valtio maksoi korvaukset lisäksi aina myöhässä. RTP:n oli hankittava rahoitusta pankista, jotta se pystyi vastaamaan toimintakustannuksistaan. Se ei kuitenkaan voinut ottaa huomioon viivästyskorkoja ja lainanlyhennyksiä, kun se arvioi julkisen palvelun velvoitteesta aiheutuvia kustannuksia. RTP:n oli myös maksettava korvauksistaan arvonlisäveroa valtiolle, mikä supisti korvausten nettomäärää.
- (97) Portugalin viranomaiset esittävät, että vapautukset veroista ja maksuista i), yleisradioverkon käyttömaksuun liittyvät järjestelyt ii), sosiaaliturvavelan uudelleenjärjestely iii), yleisradioverkosta suoritettu maksu iv), elokuvatuotannon tukea koskeva sopimus v) ja RTP:n vuonna 1998 saama laina vi) eivät ole valtiontukea. Muiden toimenpiteiden soveltuvuudesta yhteismarkkinoille viranomaiset toteavat, että kyse on julkisen palvelun velvoitteen aiheuttamien kustannusten korvaamisesta eikä toimenpiteitä näin ollen pitäisi katsoa valtiontuiksi ⁽⁴⁶⁾ tai vaihtoehtoisesti niiden soveltuvuutta yhteismarkkinoille olisi arvioitava EY:n perustamissopimuksen 86 artiklan 2 kohdan perusteella.
- (98) Portugalin viranomaiset toteavat liiallisten korvausten laskutavasta seuraavaa:
- RTP 2 -kanavan toimintakulujen katsominen vuonna 1996 korvauskelpoisiksi julkisen palvelun kustannuksiksi perustuu vuoden 1996 julkisen palvelun sopimukseen. Sen mukaan RTP 2:n toimintakulujen korvaaminen alkaa 1 päivästä tammikuuta 1996 ⁽⁴⁷⁾.
 - 20 miljardin escudon lainaa ei pidä katsoa korvaukseksi, koska se myönnettiin markkinaehdoin.
 - Pääomasijoitusten tarkoituksena on myös rahoittaa investointeja eikä vain kattaa korvauskelpoisia julkisen palvelun kustannuksia. Valtion velvollisuus osallistua osakkaan ominaisuudessa välttämättömiksi katsottujen investointien rahoitukseen on kirjattu vuosien 1993 ja 1996 julkisen palvelun sopimuksiin ⁽⁴⁸⁾.
 - Korvauksista oli maksettava arvonlisäveroa, mikä alensi RTP:n saaman rahoituksen nettoarvoa.
 - Vuoden 1996 julkisen palvelun sopimuksen mukaan julkisen palvelun kustannuksista maksetaan korvausta ainoastaan arvioidun määrärahatarpeen verran.
- ⁽⁴⁶⁾ Kuten yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-53/00, Ferring SA vastaan Agence centrale des organismes de sécurité sociale (ACOSS), 22 päivänä marraskuuta 2001 antama tuomio (Kok. 2001, s. I-9067).
- ⁽⁴⁷⁾ 31. joulukuuta 1996 tehdyn julkisen palvelun sopimuksen 3 ja 4 kohta.
- ⁽⁴⁸⁾ Vuoden 1993 julkisen palvelun sopimuksen 14 kohdan ja vuoden 1996 julkisen palvelun sopimuksen 21 kohdan 3 alakohdan mukaan osallistuminen mainittuihin investointeihin kuuluu ensiksi mainitulle sopimuspuolelle ja toteutetaan pääomasijoituksena, koska kyseessä on osakas.

(99) Edellä esitetyn perusteella Portugalin viranomaiset päättelivät, että RTP:lle julkisen palvelun velvoitteesta maksettuja korvauksia ei pitäisi katsoa liiallisiksi tai yhteismarkkinoille soveltumattomiksi.

V TOIMENPITEEN/TUEN ARVIOINTI

Toimenpiteisiin sisältyvä valtiontuki

(100) Jotta voidaan määritellä, ovatko toimenpiteet perustamis-sopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, komission on arvioitava RTP:n hyväksi toteutettuja toimenpiteitä seuraavista lähtökohdista:

- ovatko toimenpiteet valtion myöntämiä tai valtion varoista myönnettyjä,
- ovatko toimenpiteet omiaan vääristämään kilpailua,
- suositanko tiettyjä yrityksiä tai tuotannonaloja,
- vaikutetaanko jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

Valtion varojen käyttö

(101) Notariaatti- ja rekisteröintimaksuista myönnettyssä vapautuksessa on kyse valtion varoista, jos verotulojen menetys vastaa verotustukiin käytettyjen valtion varojen määrää⁽⁴⁹⁾.

(102) Komissio arvioi myös, onko valtion varoista kyse silloin, kun yleisradioverkon operaattori hyväksyy sen, että RTP maksaa verkon käyttömaksut myöhässä. Luopuessaan verkon käyttömaksusta ja siitä perittävistä viivästyskoroista, mikä johti velkojen kasaantumiseen tarkastelujakson edessä, verkko-operaattori luopui käytännössä tuloistaan ja olisi voinut joutua ottamaan lainaa markkinoilta rahoitukseen toimintansa.

(103) Koska Portugal Telecom yksityistettiin asteittain tarkastelujakson kuluessa, komission on erotettava toisistaan jako, jonka aikana valtiolla oli enemmistöosuus Portugal Telecomista, ja jako, jolloin valtio oli vähemmistöosakkaana yhtiössä.

(104) Kun tarkastellaan vuoden 1997 puolivälin jälkeistä aikaa, komissio katsoo, että Portugal Telecomin tulonmenetykseen ei voida katsoa liittyvän valtion varoja, sillä valtion osuus yhtiössä oli rajattu 25 prosenttiin, se supistui entistään seuraavina vuosina ja muilla osakkailta on huomattavia omistusosuuksia yhtiöstä⁽⁵⁰⁾. Kuten edellä 27 kappaleessa todetaan, Portugal Telecom ei myöskään voinut saada valtiolta korvausta mahdollisista tappioista, jotka aiheutuivat RTP:n maksuviivästysten hyväksymisestä. Tämän vuoksi komissio päätelee, että vuoden 1997 puolivälin jälkeen kyse ei ollut valtion varoista.

(105) Kun tarkastellaan vuoden 1997 puoliväliä edeltävää aikaa, Portugal Telecom oli valtion määräysvallassa, sillä valtio oli yhtiön enemmistöosakas. Näin ollen on katsottava, että maksuviivästysten hyväksymisestä vuoden 1997 puolivälin jälkeen aiheutuneisiin tappioihin liittyy valtion varoja⁽⁵¹⁾.

(106) Komission on aluksi määriteltävä, onko verkko-operaattorin toiminta ennen vuoden 1997 puoliväliä johtanut valtion tulojen menettämiseen. Myöntäessään maksujärjestelyjä RTP:lle verkko-operaattori toimi sen julkisena velkojana. Näin ollen sen toimintaa on verrattava sellaisen julkisen tai yksityisen velkojan toimintaan, joka pyrkii perimään takaisin saatavansa ja tekee tässä tarkoituksessa velkojen uudelleenjärjestelyä koskevia sopimuksia velallisen kanssa, jotta velan takaisinmaksu helpottuisi⁽⁵²⁾. Tämäntyyppisiin velkoihin sovelletaan yleensä viivästyskorkoa, joiden tarkoituksena on korvata velkojalle vahingot, joita aiheutuu siitä, että velallinen täyttää myöhässä maksuvelvollisuutensa. Julkisen velkojan soveltaman viivästyskoron on oltava yhtä suuri kuin yksityisen velkojan vastaavassa tilanteessa soveltama korkokanta⁽⁵³⁾.

(107) Portugalin viranomaiset eivät ole toimittaneet riittäviä tietoja verkko-operaattorin soveltamasta viivästyskorosta eivätkä markkinakorosta sen jälkeen kun menettely on aloitettu ja kolmannet ovat esittäneet huomautuksia. Tästä syystä komissio ei voi olla varma, että Portugal Telecomin ennen vuoden 1997 puoliväliä soveltamat viivästyskorot eivät olisi johtaneet valtion tulonmenetyksiin.

⁽⁴⁹⁾ Komission tiedonanto valtiontukisääntöjen soveltamisesta yritysten välittömään verotukseen, 10 kohta (EYVL C 384, 10.12.1998, s. 3).

⁽⁵⁰⁾ Ks. komission direktiivi 2000/52/EY, annettu 26 päivänä heinäkuuta 2000, jäsenvaltioiden ja julkisten yritysten välisten taloudellisten suhteiden avoimuudesta annetun direktiivin 80/723/ETY muuttamisesta, ja sen 2 artiklan 1 kohdan b alakohta (EYVL L 193, 29.7.2000, s. 75).

⁽⁵¹⁾ Ks. yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-358/94, Compagnie Nationale Air France vastaan Euroopan yhteisöjen komissio, 12 päivänä joulukuuta 1996 antama tuomio (Kok. 1996, s. II-2109).

⁽⁵²⁾ Yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-342/96, Espanjan kuningaskunta vastaan Euroopan yhteisöjen komissio, 29 päivänä huhtikuuta 1999 antama tuomio (Kok. 1999, s. I-2459, 46 kohta).

⁽⁵³⁾ *Ibidem*, 48 kohta.

- (108) Komission on arvioitava, liittyykö kyseiseen toimenpiteeseen valtion varoja, ja sen on lisäksi tutkittava, ovatko viranomaiset todella osallistuneet näiden toimenpiteiden toteuttamiseen ⁽⁵⁴⁾.
- (109) On selvää, että ennen vuoden 1997 puoliväliä valtiolla oli määräysvalta Portugal Telecomissa ja ratkaiseva vaikutusvalta sen toiminnassa, sillä valtiolla oli yli 50 prosentin osuus yrityksestä.
- (110) Komissio ei löytänyt tutkimustensa aikana viitteitä, joiden perusteella olisi voitu osoittaa, että Portugalin viranomaiset olisivat todella osallistuneet sopimuksiin, joilla yleisradioverkko-operaattori hyväksyi velan takaisinmaksun viivästymisen ⁽⁵⁵⁾.
- (111) Kuten edellä 22 kappaleesta ilmenee, valtio säänteli televisiosignaalin hintaa ja jakelupalveluja, jotka verkko-operaattorin edellytettiin tarjoavan valtion kanssa tehdyn toimilupasopimuksen perusteella. Näissä säännöksissä ei kuitenkaan erotettu toisistaan palveluja ja hintoja, joita verkko-operaattorin edellytettiin soveltavan julkiseen yleisradioyhtiöön RTP:hen ja toisaalta yksityisiin televisioyhtiöihin. Verkko-operaattorin ei myöskään edellytetty tarjoavan RTP:lle yleispalveluvelvoitteensa nojalla yleisradioverkkopalveluja.
- (112) Komissio ei ole samaa mieltä asianomaisten osapuolten kanssa, jotka ovat mielestään joutuneet syrjityiksi sillä perusteella, että televisiolaisia säädetään, että yksityiset televisioyhtiöt voivat menettää toimilupansa, jos ne eivät maksa verkon käyttömaksua ajoissa. Vaikka laissa säädetään seuraamuksia maksun laiminlyönnistä ainoastaan yksityisille televisioyhtiöille, Portugal Telecomilla ei ole velvollisuutta tarjota verkkopalveluja RTP:lle, vaikka tämä maksaisikin maksut.
- (113) Verkko-operaattori ei myöskään ollut julkishallintoon kuuluva yksikkö, sillä se oli osakeyhtiö.
- (114) Portugalin viranomaiset korostavat, että niillä ei ole suoraan eikä välillistä osuutta siihen, että Portugal Telecom hyväksyi maksujen viivästymisen. Kolmannet osapuolet eivät ole myöskään toimittaneet tietoja, joiden perusteella voitaisiin päätellä valtion osallistuneen tähän toimenpiteeseen.
- (115) Kuten 25 kappaleesta ilmenee, verkko-operaattori toimi samalla tavalla sekä ennen vuoden 1997 puoliväliä että sen jälkeen. Verkko-operaattori jatkoi käyttömaksuja koskevien sopimusten tekemistä RTP:n kanssa myös vuoden 1997 puolivälin jälkeen. Vaikuttaa siltä, että pääasiallisena syynä sopimuksille oli käytännössä erimielisyys vuosimaksun suuruudesta näiden kahden toisistaan riippuvaisen yrityksen välillä. Tätä seikkaa näyttää vahvistavan ANACOMin vuonna 2003 tekemä päätös, jolla Portugal Telecom määrättiin alentamaan hintojaan huomattavasti.
- (116) Edellä esitetyn perusteella komissio päätelee, ettei ole syytä katsoa viranomaisten velvoittaneen verkko-operaattorin hyväksymään RTP:n maksujen viivästykset. Komissio ei ole myöskään löytänyt viitteitä siitä, että viranomaiset olisivat osallistuneet toimenpiteen toteuttamiseen ⁽⁵⁶⁾. Lisäksi vastaavia sopimuksia tehtiin sen jälkeen kun yritys oli selvästi yksityistetty. Tämän vuoksi toimenpiteen ei voida katsoa olevan valtion toteuttama eikä se siis ole aiheuttanut tulojen menetystä valtiolle.
- (117) Sosiaaliturvavelan uudelleenjärjestelystä sekä viivästyskoroista luopumisesta voidaan todeta, että komission mielestä sosiaaliturvaviranomaisia ei voida katsoa yritykseksi. Sosiaaliturvaviranomaiset eivät harjoita taloudellista toimintaa, vaan kyseessä on julkinen yhteisö, jonka tehtävänä on hoitaa sosiaaliturvajärjestelmää ⁽⁵⁷⁾. Lisäksi sosiaaliturvaviranomaiset eivät itse antaneet lupaa velan uudelleenjärjestelyyn, vaan se vahvistettiin valtiosihteerin (valtionvarat, sosiaaliturva, varaministeriä avustava alivaltiosihteerin) yhteisellä määräyksellä. Tämän luvan myötä valtio luopui tuloistaan, sillä muutoin sen olisi pitänyt periä 1,206 miljardia escudoa korkoa maksamattomasta velasta. Näin ollen on ilmeistä, että kyseessä ovat valtion varat ja valtion toimenpide.
- (118) Valtio maksoi suoraan valtion talousarviosta RTP:n pääomankorotukset ja korvauksen yleisradioverkosta. On siis selvää, että nämä varat ovat perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja valtion varoja.

⁽⁵⁴⁾ Yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-482/99, Ranskan tasavalta vastaan Euroopan yhteisöjen komissio, 16 päivänä toukokuuta 2002 antama tuomio (Kok. 2002, s. I-4397).

⁽⁵⁵⁾ Komissio pyysi 16. kesäkuuta 2003 päivätyllä kirjeellä tietoja kriteereistä, jotka tuomioistuimen mainitsi asiassa C-482/99 antamassaan tuomiossa.

⁽⁵⁶⁾ Ks. yhteisöjen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa 67/85, 68/85 ja 70/85, Kwekerij Gebroeders van der Kooy BV ym. vastaan Euroopan yhteisöjen komissio, 2 päivänä helmikuuta 1988 antama tuomio (Kok. 1988, s. 219, 37 kohta).

⁽⁵⁷⁾ Yhteisöjen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa C-159/91 ja C-160/91, Christian Poucet vastaan Assurances générales de France ja Caisse mutuelle régionale du Languedoc-Roussillon, 17 päivänä helmikuuta 1993 antama tuomio (Kok. 1993, s. I-637).

- (119) Komissio ei ole samaa mieltä Portugalin viranomaisten kanssa siitä, että lainaan ei olisi liittynyt tuloja valtiolle. On syytä muistaa, että valtion varojen käsite kattaa myös edut, jotka valtion tätä tarkoitusta varten suunnittelema tai perustama yhteisö myöntää⁽⁵⁸⁾. Lainasopimus tehtiin RTP:n ja Fundo de Regularização da Dívida Pública välillä, joka on julkisista velkajärjestelyistä vastaavan Instituto de Gestão do Crédito Público -yksikön hallinnoima rahasto. Tämä yksikkö kuuluu lakisääteisesti valtiovarainministeriön alaisuuteen⁽⁵⁹⁾. Näin ollen voidaan päätellä, että rahaston myöntämät varat on katsottava valtion varoiksi.
- (120) Toimenpiteen voidaan toisaalta katsoa olevan Portugalin valtion suoraan toteuttama, sillä lainaehdot määriteltiin valtiosuhteiden (viestintäasiat, valtionvarat) 17 päivänä joulukuuta 1998 tekemässä yhteisessä päätöksessä.
- (121) Komissio ei ole saanut tietoja, jotka osoittaisivat, että RTP:n joukkovelkakirjojen liikkeeseenlaskuun olisi liittynyt valtion takaus. Joukkovelkakirjoja koskevan tarjousesitteen mukaan RTP takasi itse lainan takaisinmaksun. RTP:lla ei ollut liikkeeseenlaskun aikaan sellaista oikeudellista asemaa, että valtio olisi ollut automaattisesti annin takaaajana. Yritys muutettiin vuonna 1992 annetulla lailla nro 21/92 valtionyhtiöstä osakeyhtiöksi. Näistä syistä komissio katsoo, että joukkovelkakirjat laskettiin liikkeeseen markkinaehtoin, eikä valtio ole luopunut tuloistaan. Tämän vuoksi liikkeeseenlaskuun ei ole käytetty valtion varoja. Toisin kuin kolmannet esittävät, tätä päätelmää ei komission mielestä muuta se, että RTP kuuluu valtiolle, sillä EY:n perustamissopimuksen määräyksissä suhtaudutaan puolueettomasti sekä julkiseen että yksityiseen omistukseen⁽⁶⁰⁾.
- (122) Vuonna 1996 elokuvatuotannon tukemisesta tehdyn sopimuksen osalta komissio ei voi yhtyä kolmansien näkemyksiin, joiden mukaan RTP sai sopimuksen perusteella lisärahoitusta. Tässä sopimuksessa määrättiin yksityiskohdaisesti, miten RTP:n olisi täytettävä elokuvatuotannon tukemiseen liittyvä julkisen palvelun velvoitteensa⁽⁶¹⁾, mutta siinä ei osoitettu lisärahoitusta RTP:lle. Mahdollisuus korvausten myöntämiseen RTP:lle elokuvatuotantoon
- liittyvistä velvoitteista sisältyi jo lakiin nro 21/92⁽⁶²⁾, jossa säädettiin yleisestä korvausjärjestelmästä. Siksi sopimusta ei voida pitää erillisenä tapauskohtaisena rahoitustoimenpiteenä. Sopimus ei siis johda valtion tulojen menetykseen, sillä siinä ei määrätä lisää valtion varoja myönnettäväksi RTP:lle.
- (123) Vuosien 1996–2000 rakenneuudistussuunnitelma vaikuttaa vain RTP:n toteuttamalta alustavalta selvitykseltä, eikä siihen liity minkäänlaista Portugalin valtion taloudellista sitoumusta. Tästä syystä komissio katsoo, että toimenpiteeseen ei liity valtion varoja. Kolmansien esittämiin huomautuksiin ei sisältynyt asiaa koskevia lisätietoja.
- (124) Edellä esitetyn perusteella voidaan kuitenkin päätellä, että elokuvatuotannon tukemista koskeva sopimus, vuosien 1996–2000 rakenneuudistussuunnitelma, yleisradioverkon käyttömaksujen viivästyminen ja joukkovelkakirjojen liikkeeseenlasku eivät sisällä valtioneuvoston, sillä niissä ei ole käytetty valtion varoja.

Tiettyjen yritysten suosiminen

- (125) Kun tarkastellaan vapautusta notariaatti- ja rekisterimaksuista, komission on määritettävä, onko toimenpiteellä myönnetty yleinen verovapaus RTP:lle ja onko sitä sovellettu yksinomaan RTP:hen (tai ainoastaan valtionyhtiöihin) eikä yksityisiin yrityksiin. Komission on lisäksi arvioitava, onko RTP saanut ylimääräistä etua, kun se ei ole maksanut oikeaksi todistamisesta, ja onko RTP vapautettu myös kaikkia muita omaisuususeriä koskevista rekisterimaksuista lain nro 21/92 11 §:n 2 momentin nojalla.
- (126) Komissio katsoo, että 11 §:n tarkoituksena on vapauttaa RTP kaikista rekisteröintikuluista ja vastaavista maksuista, jotka liittyvät suoraan sen yhtiöjärjestyksen muuttamiseen. Kyseisessä 1 momentissa käsitellään yleistä velvollisuutta rekisteröidä yhtiöjärjestys maan kaupparekisteriin ja 2 momentissa käsitellään muita rekisteröintivelvoitteita, jotka liittyvät suoraan yrityksen oikeusmuodon muuttamiseen (ts. kirjaaminen aineellisten tai aineettomien omaisuususerien rekisteriin jne.). Portugalin viranomaisten toimittamat tiedot osoittavat, että RTP ei saanut yleistä vapautusta rekisteröintimaksuista, sillä se on maksanut useaan otteeseen yhtiöjärjestyksen muuttamiseen liittyviä notariaatti- ja rekisteröintimaksuja muututtuaan osakeyhtiöksi⁽⁶³⁾. Siksi komissio ei yhdy asianomaisten osapuolten esittämiin huomautuksiin, joiden mukaan RTP:lle myönnettiin yleinen vapaus notariaatti- ja rekisteröintikuluista.

⁽⁵⁸⁾ Yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-295/97, Industrie Aeronautique e Meccaniche Rinaldo Piaggio SpA vastaan International Factors Italia SpA (Ifitalia), Dornier Luftfahrt GmbH ja Ministero della Difesa, 17 päivänä kesäkuuta 1999 antama tuomio (Kok. 1999, s. I-3735, 35 kohta).

⁽⁵⁹⁾ Asetuksen nro 160/96 1 §.

⁽⁶⁰⁾ Ks. komission tiedonanto – EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta valtioneuvoston takauksina, 1.2 kohta (EYVL C 71, 11.3.2000, s. 14).

⁽⁶¹⁾ Kuten säädetään lain nro 21/92 4 §:n 3 momentin 1 almomentissa, vuoden 1993 julkisen palvelun sopimuksen 5 kohdan 1 kohdan j alakohdassa ja vuoden 1996 julkisen palvelun sopimuksen 7 kohdan 1 alakohdan m alakohdassa.

⁽⁶²⁾ Lain nro 21/92 5 §.

⁽⁶³⁾ Portugalin viranomaisten kirje, 14. joulukuuta 1995.

- (127) Komissio on Portugalin viranomaisten kanssa samaa mieltä siitä, että lain nro 21/92 11 §:n 1 momentti, jonka perusteella RTP vapautettiin notariaatti- ja rekisteröintikuluista, ei merkitse erityisen edun myöntämistä yritykselle. Siinä vain vahvistetaan, että lakia nro 84/88 sovelletaan RTP:hen. Lain mukaan julkiset yritykset voidaan muuttaa osakeyhtiöiksi asetuksen nojalla, jolla hyväksytään osakeyhtiön yhtiöjärjestys ja joka riittää täyttämään kaikki edellytykset rekisteröintimuodollisuudet.
- (128) On järjestelmän sisäisen logiikan mukaista, että julkisia yrityksiä kohdellaan eri tavalla, kun niiden yhtiömuoto muutetaan osakeyhtiöksi. Se ei tarjoa erityisiä etuja yrityksille, sillä tästä ei aiheudu kustannuksia. Notaarin laatimisiin asiakirjoihin perustuva käytäntö on tarpeen, jotta voidaan varmentaa asiakirjat yrityksen perustamisesta tai sen muuttamisesta ja antaa niille oikeudellinen arvo. Tällaisen asiakirjan laatiminen vaikuttaa kuitenkin turhalta sellaisten julkisten yritysten osalta, joiden oikeudellinen muoto on muuttunut osakeyhtiöksi asetuksen nojalla, sillä tällaisella asetuksella on jo tarvittava oikeudellinen arvo.
- (129) Rekisteröintikuluja koskevaa perustelua sovelletaan myös julkistamista koskeviin kuluihin. Osana julkisen viranomaisen velvollisuuksiaan valtion on julkistettava lainsäädäntöön tehdyt muutokset Portugalin virallisessa lehdessä (Diário da República). Koska valtio oli jo julkistanut lain nro 21/92, jolla hyväksytään RTP:n uusi yhtiöjärjestys, olisi ollut turhaa asettaa RTP:lle muita julkistamisvelvollisuuksia, joita voidaan soveltaa yksityisiin yrityksiin. Portugalin virallinen lehti sisältää RTP:n yhtiöjärjestyksen kokonaisuudessaan, mikä vastaa siis yhtiön rekisteröintiä kolmansille annettavien tietojen suhteen.
- (130) Komissio on yhtä mieltä Portugalin viranomaisten kanssa siitä, että lain nro 21/92 11 §:n 2 momentilla, jolla RTP vapautettiin muiden yhtiömuodon muuttamiseen suoraan liittyvien rekisteröintimaksujen maksamisesta, ei myönnetä erityistä etua RTP:lle. Lain nro 21/92 11 §:n 2 momentissa vahvistetaan ainoastaan asetuksen nro 404/90 1 §:n soveltaminen. Sen mukaan yritykset voidaan vapauttaa sulautumisen tai yhteistyön edellyttämän kiinteän omaisuuden myynnistä kannettavasta verosta sekä muista oikeudellisista maksuista ja kuluista. Asetusta nro 404/90 sovelletaan kaikkiin yrityksiin, jotka ovat toteuttaneet yhteistyö- tai sulautumistoimenpiteitä ennen 31 päivää joulukuuta 1993. RTP:lle myönnetty vapautus muista rekisteröintimaksuista ei merkitse erityisen edun myöntämistä sille, koska vapautusta sovelletaan kaikkiin samassa tilanteessa oleviin yrityksiin.
- (131) Tutkittuaan kolmansien ja Portugalin viranomaisten esittämät huomautukset komissio päätteli, että alkuperäistä sopimusta sosiaaliturvaviranomaisten ja RTP:n välillä ei voida pitää yksityisen toiminnanharjoittajan tavanomaisena toimintana. Kiista koski kysymystä siitä, voidaanko sosiaaliturvaviranomaisten tulkintaa tietyistä määräyksen nro 12/83 säännöksistä pitää oikeudellisesti asianmukaisena. Tehdyssä sopimuksessa vahvistettiin RTP:n tulkinta, jonka tukena oli veroasiantuntijan analyysi, jossa kyseisen päätöksen pääteltiin olevan perustuslain vastainen. Päätöstä ei kuitenkaan kumottu sopimuksen jälkeen. On siis syytä päätellä, että toimenpidettä sovellettiin valikoivasti RTP:hen ilman, että samalla olisi muutettu sosiaaliturvaviranomaisten tulkintaa säännöksistä muiden yritysten osalta.
- (132) Komissio ei voi myöskään yhtyä Portugalin viranomaisten kantaan, että velan uudelleenjärjestelyä sekä sakoista ja koroista luopumista koskeva lupa olisi annettu osana yleistä järjestelmää, jota sovellettiin kaikkiin yrityksiin vastaavassa tilanteessa asetuksen nro 411/91 nojalla, eikä se näin ollen merkinnyt erityisen edun myöntämistä RTP:lle.
- (133) Tämän päätöksen tarkoituksena on määritellä, sovellettiinko järjestelmää RTP:hen valikoivasti, eikä tarkastella sitä, oliko järjestelmä valikoiva vai yleinen.
- (134) Jotta voidaan osoittaa, että uudelleenjärjestely on tarpeen yrityksen elinkelpoisuuden varmistamiseksi, asetuksessa nro 411/91 edellytetään yrityksen taloudellista tilannetta ja rahoitusasemaa koskevan selvityksen laatimista. RTP ei kuitenkaan tehnyt missään vaiheessa tällaista asetuksen nro 411/91 2 §:n 3 momentin mukaista selvitystä.
- (135) Asetuksen 2 §:n 1 momentin d alamomentissa asetettua edellytystä ei sovellettu RTP:hen, sillä velan uudelleenjärjestelyä ei toteutettu seurauksena valtion toimenpiteestä. Komissio ei yhdy Portugalin viranomaisten näkemykseen, että valtion toimintahistoria olisi vaikuttanut velallisen yrityksen toimintaan ja että RTP:tä koskivat valtion toimenpiteen aikana lainmukaiset säännöt. Vaikka RTP olikin erityisen hallintojärjestelmän alainen vuonna 1977⁽⁶⁴⁾, järjestelmä lopetettiin, kun RTP:n yhtiöjärjestys hyväksyttiin vuonna 1980. Sosiaaliturvavalka muodostui kuitenkin vuosina 1983–1989. Komissio katsoo, että RTP:n velan uudelleenjärjestelyn hyväksyminen ei olisi ollut mahdollista asetuksen nro 411/91 mukaisen yleisen järjestelmän puitteissa, sillä RTP ei täyttänyt velan uudelleenjärjestelyn hyväksymiselle laissa asetettuja edellytyksiä. Tämän vuoksi toimenpidettä sovellettiin RTP:hen valikoivasti.

⁽⁶⁴⁾ Asetuksella nro 91-A/77 vahvistettiin, että heikon suhdannekehityksen vuoksi RTP:tä johti johtokunta.

- (136) Salliessaan velan uudelleenjärjestelyn valtion olisi pitänyt toimia julkisen tai yksityisen velkojan tavoin, joka pyrkii saamaan takaisin sille kuuluvat saatavat ja joka tästä syystä tekee uudelleenjärjestelysopimuksia takaisinmaksun helpottamiseksi⁽⁶⁵⁾. Valtion soveltaman viivästyskoron olisi oltava yhtä suuri kuin yksityisen velkojan vastaavassa tilanteessa soveltama korkokanta. Komissio katsoo, että aloittamalla oikeudellisen menettelyn velan takaisinperimiseksi yksityinen velkoja saisi vähintään lakisääteisen koron. Portugalin viranomaiset eivät siis käytettävissä olevista oikeudellisista täytäntöönpanokeinoista huolimatta edellyttäneet koron maksua, joten niiden ei voida katsoa toimineen yksityisen velkojan tavoin, joka olisi pyrkinyt saamaan mahdollisimman korkean koron. Tämän lisäksi sosiaaliturvavelkaa kertyi vuosina 1983–1989, mutta velan uudelleenjärjestelystä sovittiin vasta vuonna 1993. Tällaisissa olosuhteissa yksityinen velkoja ei olisi antanut velkojen kasvaa näin pitkään, vaan olisi aloittanut takaisinperintämenettelyn. Näin ollen vaikuttaa siltä, että toimenpiteellä myönnettiin RTP:lle erityinen etu.
- (137) Kun tarkastellaan televisiosignaalin jakelu- ja siirtoverkosta maksettua korvausta, komissio ei voi ottaa huomioon kolmansien huomautuksia, joissa asetetaan kyseenalaiseksi yleisradioverkon arvon laskutapa. Komissio oli jo päätellyt 2 päivänä lokakuuta 1996 tehdyssä päätöksessään, että valtion RTP:lle kyseisestä verkosta maksama korvaus vastasi markkinahintaa eikä ollut valtiontukea⁽⁶⁶⁾. SIC ei asettanut tätä päätelmää kyseenalaiseksi, kun asiaa käsiteltiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa⁽⁶⁷⁾.
- (138) Komissio ei myöskään yhdy huomautuksiin siitä, että korvauksen maksaminen ei ole perusteltua, koska televisiosignaalin jakelu- ja siirtoverkko olisi rakennettu valtion rahoituksella. Komissio katsoo, että valtion toimintaa investoijana ei pidä sekoittaa sen toimintaan viranomaisena. Vaikka valtio omisti RTP:n ja sittemmin TDP:n 100-prosenttisesti, näiden kahden yhtiön oli oltava avoimuuden vaatimuksen vuoksi oikeudellisesti ja rahoitukseltaan itsenäisiä. Verkko kuului RTP:n omaisuuseriin. Tästä syystä se, että valtio maksoi julkiselle yritykselle eli RTP:lle markkinahintaa vastaavan korvauksen verkosta, jonka se oli päättänyt siirtää toiseen yhtiöön, ei merkitse taloudellisen edun myöntämistä RTP:lle, koska korvauksen arvo vastasi näiden omaisuuserien todellista arvoa. Tästä syystä toimenpiteestä ei koitunut etua RTP:lle, eikä se siis ole EY:n perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.
- (139) Tarkasteltuaan kolmansien ja Portugalin viranomaisten esittämiä huomautuksia komissio päättää, että vuosien 1994–1997 pääomasijoitukset ovat antaneet taloudellista etua RTP:lle. Kuten taulukosta 3 ilmenee, RTP:n rahoitusasema oli heikko pääomasijoitusten toteuttamisen aikaan. Yksityinen sijoittaja ei olisi sijoittanut pääomaa yritykseen, koska yrityksen ei olisi voitu odottaa tuottavan tavanomaista voittoa kohtuullisen ajan kuluessa. Huolimatta pääomasijoituksista RTP:n taloudellinen tilanne heikkeni. Portugalin viranomaiset ja kolmannet eivät ole esittäneet, että Portugalin valtio olisi toiminut yksityisen sijoittajan tavoin sijoittaessaan pääomaa yritykseen.
- (140) Komissio on eri mieltä Portugalin viranomaisten kanssa siitä, että vuonna 1998 myönnetty laina oli markkinaehtoinen. Jotta kyse ei olisi valtiontuesta, lainan myöntämisehtojen (lainaan liittyvä takaus ja lainan korko) on kuvastettava riskiä, joka sisältyy lainan myöntämiseen yritykselle⁽⁶⁸⁾. Riski ja siten myös korko ovat suuremmat silloin, kun yrityksen rahoitusasema ei tarjoa sellaista vakautta kuin rahoituslaitos edellyttää myöntääkseen lainan.
- (141) Kuten taulukosta 3 ilmenee, lainan myöntämisaikana RTP oli niin suurissa rahoitusvaikeuksissa, että yrityksen velat ylittivät sen varat ja sen oman pääoma oli negatiivinen. Yritys oli käytännössä konkurssissa.
- (142) On syytä korostaa, että kyseinen laina oli huomommassa etuoikeusasemassa eli sillä ei ollut omaisuuseriin perustuvia vakuuksia ja konkurssitilanteessa valtion saatavat korvattaisiin vasta kaikkien muiden velkojen jälkeen mutta ennen osakkaita. Omaisuuseriin perustuvien riittävien vakuuksien puuttuminen osoittaa selvästi, että lainaa ei ole myönnetty markkinaehtoin ja että kyseessä oli tuki. Koska RTP oli käytännössä konkurssissa lainan myöntämisaikana, mikään rahoituslaitos ei olisi myöntänyt sille huomommassa etuoikeusasemassa olevaa lainaa, sillä oli erittäin epätodennäköistä, että RTP pystyisi maksamaan lainan takaisin. Lainaa ei myöntänyt yksityinen rahoituslaitos, vaan julkinen Fundo de Regularização da Dívida Pública -rahasto.

⁽⁶⁵⁾ Asia C-342/96.

⁽⁶⁶⁾ NN 141/95, Portugalin yleisradio rahoitus (EYVL C 67, 4.3.1997, s. 10).

⁽⁶⁷⁾ Asia T-46/97, kohta 50.

⁽⁶⁸⁾ Komission tiedonanto jäsenvaltioille EY:n perustamissopimuksen 92 ja 93 artiklan sekä komission direktiivin 80/723/EY 5 artiklan soveltamisesta julkisiin yrityksiin tehdasteollisuuden alalla (EYVL C 307, 13.11.1993, s. 3).

(143) Lisäksi voidaan todeta, että lainakorko ei vastannut sen myöntämiseen sisältyvää riskiä. Korko oli alhaisempi kuin viitekorko, jota komissio yleensä käyttää tukiosan laskemiseen korkotukilainaohjelmissa ⁽⁶⁹⁾. Tavanomainen markkinatoimija vaatisi kuitenkin kattavien vakuuksien lisäksi korkoa, joka kattaisi lainan takaisinmaksun laiminlyöntiä koskevan suuren riskin.

(144) Koska RTP ei rahoitusasemansa vuoksi olisi saanut huomattavassa etuoikeusasemassa olevaa lainaa tavanomaisissa markkinaolosuhteissa, laina vastaa käytännössä avustuksen myöntämistä ja on RTP:n hyväksi myönnetty etu.

(145) Edellä esitetyn perusteella komissio katsoo, että sosiaaliturvavelan uudelleenjärjestely, vuosien 1994–1997 pääomasijoitukset ja vuonna 1998 myönnetty laina muodostavat taloudellisen edun verrattuna kilpailijoihin, jotka eivät ole saaneet vastaavia varoja.

Kilpailun vääristyminen

(146) Portugalin televisiomarkkinat avattiin kilpailulle viimeistään vuonna 1992, joten markkinoilla oli kilpailijoita jaksolla, jona RTP:n hyväksi toteutettiin eri toimenpiteet. Yksityisille SIC- ja TVI-televisioyhtiöille myönnettiin yleisradiotoimiluvat helmikuussa 1992 ja SIC aloitti lähetykset Portugalissa lokakuussa 1992.

(147) Komissio ei voi hyväksyä Portugalin viranomaisten kantaa, jonka mukaan sosiaaliturvavelan maksua koskeva sopimus ei kuuluisi valtiontuen käsitteen soveltamisalaan, koska velka oli syntynyt ennen kuin Portugalin yleisradiomarkkinat oli avattu kilpailulle. Rahoitusjärjestely myönnettiin RTP:lle toukokuussa 1993, sen jälkeen kun yleisradiomarkkinat oli avattu kilpailulle. Se oli siis omiaan muodostamaan taloudellisen edun RTP:lle.

(148) Edellä esitetyn perusteella komissio päätelee, että valtion toimenpiteet ovat omiaan muodostamaan RTP:lle taloudellisen edun verrattuna kilpailijoihin, jotka eivät saaneet vastaavia varoja, ja näin ollen toimenpiteet vääristävät kilpailua 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla.

⁽⁶⁹⁾ Viitekorko perustuu pankkien välisiin viiden vuoden swap-korkoihin korotettuna preemiolla (EYVL C 273, 9.9.1997, s. 3). Portugalin viitekorko 1. tammikuuta 1997 lähtien on esitetty Internet-sivuilla: http://europa.eu.int/comm/competition/state_aid/others/reference_rates.html.

Vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan

(149) Valtion toimenpiteet kuuluvat 87 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan, jos ne vaikuttavat jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Tällainen vaikutus aiheutuu, jos kyseessä olevalla alalla käydään yhteisön sisäistä kauppaa. Käsiteltävänä olevassa asiassa tuensaajayritys RTP harjoittaa toimintaa kansainvälisillä markkinoilla. Se osallistuu televisio-ohjelmien vaihtoon Euroopan yleisradioliiton välityksellä ja kuuluu Eurovisio-järjestelmään ⁽⁷⁰⁾. Tämän lisäksi RTP kilpailee suoraan yksityisten yleisradioyhtiöiden kanssa, jotka harjoittavat toimintaa kansainvälisillä yleisradiolähetysten markkinoilla ja joiden omistusrakenne on kansainvälinen ⁽⁷¹⁾.

(150) Voidaan siis päätellä, että RTP:n hyväksi toteutetut toimenpiteet vaikuttavat jäsenvaltioiden väliseen kauppaan 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla.

Tapauskohdaksiin toimenpiteisiin sisältyvä valtiontuki

(151) Edellä esitetyn perusteella on pääteltävä, että riippumatta RTP:lle asetetuista julkisen palvelun velvoitteista seuraaviin toimenpiteisiin sisältyy EY:n perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea: sosiaaliturvavelan uudelleenjärjestely, vuosina 1994–1997 tehdyt pääomasijoitukset ja vuonna 1998 myönnetty laina.

(152) Kuten edellä on todettu, RTP:llä on siis velvollisuus tarjota julkisia yleisradiopalveluja. Asiassa Altmark antamassaan tuomiossa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen on todennut, että valtion toimenpiteet, joilla korvataan julkisen palvelun kustannuksia, eivät ole EY:n perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdan mukaista valtiontukea, kun seuraavat neljä edellytystä täyttyvät ⁽⁷²⁾:

— edunsaajayrityksen tehtäväksi on tosiasiaa annettava julkisen palvelun velvoitteiden täyttäminen ja nämä velvoitteet on määriteltävä selvästi,

⁽⁷⁰⁾ Ks. yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen yhdistetyssä asiassa, T-185/00, T-216/00, T-299/00 ja T-300/00 Métropole Télévision SA (M6) (T-185/00), Antena 3 de Televisión, SA (T-216/00), Gestevisión Telecinco, SA (T-299/00) ja SIC – Sociedade Independente de Comunicação, SA (T-300/00) vastaan Euroopan yhteisöjen komissio, 8 päivänä lokakuuta 2002 antama tuomio (Kok. 2002, s. II-3805).

⁽⁷¹⁾ Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan silloin kun tuki vahvistaa yrityksen asemaa verrattuna muihin sen kanssa yhteisön sisäisessä kaupassa kilpaileviin yrityksiin, on katsottava, että tuki on vaikuttanut tällaiseen kauppaan. Yhteisöjen tuomioistuimen asiassa 730/79, Philip Morris Holland BV vastaan Euroopan yhteisöjen komissio, 17 päivänä syyskuuta 1980 antama tuomio (Kok. 1980, s. 2671, 11 kohta); yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-303/88, Italian tasavalta vastaan Euroopan yhteisöjen komissio, 21 päivänä maaliskuuta 1991 antama tuomio (Kok. 1991, s. I-1433, 17 kohta); yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-156/98, Saksan liittotasavalta vastaan Euroopan yhteisöjen komissio, 19 päivänä syyskuuta 2000 antama tuomio (Kok. 2000, s. I-6857, 33 kohta).

⁽⁷²⁾ Yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-280/00, Altmark Trans GmbH ja Regierungspräsidium Magdeburg vastaan Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH, ja Oberbundesanwalt beim Bundesverwaltungsgericht, 24 päivänä heinäkuuta 2003 antama tuomio (ei vielä julkaistu kokoelmassa).

- parametrit, joiden perusteella korvaus lasketaan, on etukäteen vahvistettava objektiivisesti ja läpinäkyvästi,
 - korvaus ei saa ylittää sitä, mikä on tarpeen, jotta voidaan kattaa kaikki ne kustannukset tai osa niistä kustannuksista, joita julkisen palvelun velvoitteiden täyttäminen aiheuttaa, kun otetaan huomioon kyseisestä toiminnasta saadut tulot ja kyseisten velvoitteiden täyttämisestä saatava kohtuullinen voitto,
 - kun julkisen palvelun velvoitteiden täyttämisestä vastaavaa yritystä ei valita julkisia hankintoja koskevassa menettelyssä, tarvittavan korvauksen taso on määritettävä tarkastelemalla sellaisia kustannuksia, joita hyvin johdetulle ja riittävillä välineillä varustetulle keskivertoyrietykselle aiheutuisi kyseisten velvoitteiden täyttämisestä.
- (153) Jos ensimmäistä ja kolmatta edellytystä ei oteta huomioon, 151 kappaleessa tarkoitettujen tapauskohtaiset toimenpiteet eivät näytä täyttävän toista ja neljättä Altmark-tuomiossa mainittua edellytystä. Syyt on esitetty seuraavassa.
- (154) On selvää, että sosiaaliturvaviranomaisten kanssa tehtyyn sopimukseen perustuva rahoitus ja laina eivät kuulu korvausjärjestelmään, jossa korvausten taso on etukäteen vahvistettu objektiivisesti ja läpinäkyvästi (toinen edellytys). Tätä vastoin ne perustuivat valtion tekemisiin tapauskohtaisiin päätöksiin.
- (155) Kuten 61 kappaleessa todetaan, julkisen palvelun sopimuksessa määrättiin mahdollisuudesta pääomasijoituksina toteutettavaan erityisrahoitukseen, jota myönnetään julkiseen palveluun tarvittavia laiteinvestointeja varten. Julkisen palvelun sopimukset eivät rajoita investointeja julkiseen palveluun eikä niissä myöskään määritellä selvästi valtion osakkuuden edellytyksiä ja rajoituksia. Niissä määrätään ainoastaan valtion mahdollisuudesta osallistua RTP:n investointeihin osakkaan ominaisuudessa. Näin ollen komissio katsoo, että pääomasijoitusten ei myöskään voida katsoa kuuluvan korvausjärjestelmään, jossa korvausten taso on etukäteen vahvistettu objektiivisesti ja läpinäkyvästi.
- (156) Lisäksi on selvää, että RTP:tä ei valittu julkisia hankintoja koskevan menettelyn perusteella, joka varmistaisi mahdollisimman alhaiset kustannukset. Mikään ei viittaa siihen, että tapauskohtaiset korvaukset olisi määritetty keskivertoyrietyksen kustannuksiin perustuvan analyysin pohjalta (neljäs edellytys).
- (157) Edellä esitetyn perusteella on selvää, että kaikki Altmark-tuomiossa mainitut edellytykset eivät täyty käsiteltävässä asiassa. Tämän vuoksi 151 kappaleessa mainitut toimenpiteet on katsottava EY:n perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi valtiontueksi.

Arviointi toimenpiteiden soveltuvuudesta yhteismarkkinoille

- (158) Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan valtiontuen myöntäminen yrityksille, jotka tuottavat yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja (yleishyödyllisiä palveluja), voi olla sallittua 86 artiklan nojalla. Altmark-tuomiossa vahvistetaan epäsuorasti, että yleishyödyllisiä palveluja tarjoavalle yritykselle aiheutuneiden kustannusten korvaamiseksi myönnetty valtiontuet voivat soveltua yhteismarkkinoille, jos ne täyttävät EY:n perustamissopimuksen 86 artiklan 2 kohdassa määrätty edellytykset ⁽⁷³⁾.
- (159) Yhteisöjen tuomioistuin on selventänyt, että jotta toimenpiteeseen voidaan soveltaa poikkeusta, sen on täytettävä määrittämistä, toimeksiantoa ja suhteellisuutta koskevat periaatteet. Komissio katsoo, että näiden edellytysten täytyessä kaupan kehitykseen ei vaikuteta yhteisön edun vastaisella tavalla.
- (160) Komission tiedonannossa valtiontukisääntöjen soveltamisesta julkiseen yleisradiotoimintaan ⁽⁷⁴⁾ selitetään, miten näitä periaatteita sovelletaan yleisradiotoiminnan alalla. Tämän tiedonannon mukaisesti komission on arvioitava seuraavia tekijöitä ⁽⁷⁵⁾:
- vastaavatko RTP:n julkisen palvelun tehtävät jäsenvaltion selvästi julkisen palvelun velvoitteiksi määrittelemiä tehtäviä (määritelmä),
 - onko RTP saanut Portugalin viranomaisilta virallisesti tehtäväkseen tällaisten palvelujen tarjoamisen (toimeksianto),
 - onko rahoitus oikeassa suhteessa julkisten palvelujen tarjoamisen aiheuttamiin nettokustannuksiin.

⁽⁷³⁾ *Ibidem*, Altmark-tuomion 101–109 kohta. Näissä kohdissa tuomioistuin pohtii, voidaanko jotkut valtion myöntämät ja valtiontueksi luokiteltavat korvaukset kuljetusyrityksille katsoa soveltuviksi yhteismarkkinoille perustamissopimuksen 77 artiklan nojalla, koska ne olisivat korvausta julkisen palvelun velvoitteen täyttämistä. Tuomioistuin ei sulkenut pois tätä mahdollisuutta edellyttäen, että liikennealan johdettuun oikeuteen sisältyvät velvoittavat edellytykset täyttyvät. Tätä päättelyä on sovellettava soveltuvin osin myös yleishyödyllisten palvelujen tarjoamisesta vastaaviin yrityksiin liikennealan ulkopuolella ja 86 artiklan 2 kohdan yhteydessä.

⁽⁷⁴⁾ EYVL C 320, 15.11.2001, s. 5.

⁽⁷⁵⁾ Ks. tiedonannon 29 kohta.

Määritelmä

- (161) Kuten Amsterdamin sopimuksella perustamissopimukseen liitettyssä pöytäkirjassa ⁽⁷⁶⁾ ja yleisradiotoimintaa koskevassa tiedonannossa ⁽⁷⁷⁾ todetaan, jäsenvaltioiden tehtävänä on määritellä julkisen palvelun yleisradioyhtiön tehtävät. Komission tehtävä yleisradiotoiminnan alalla rajoittuu sen varmistamiseen, että julkisen palvelun määritelmään ei sisälly ilmeisiä virheitä. Tällainen virhe olisi julkisen palvelun määritelmän väärinkäyttöä.
- (162) Yleisradiotoiminnan erityispiirteiden vuoksi komissio pitää pöytäkirjan tulkitsevien määräysten nojalla sääntöjenmukaisena määritelmää, jonka perusteella tasapainoisen ja vaihtelevan ohjelmiston tarjoaminen annetaan yhden määrätyn yleisradioyhtiön tehtäväksi ⁽⁷⁸⁾. Tällainen määritelmä on yhdenmukainen yhteiskunnan demokraattisten, yhteiskunnallisten ja kulttuuristen tarpeiden täyttämistä koskevan tavoitteen kanssa.
- (163) Kuten 51 ja 52 kappaleessa todetaan, RTP on lain nro 21/92 ja julkisen palvelun sopimusten nojalla velvoitettu tarjoamaan julkisia yleisradiopalveluja kahdella yleisellä kanavalla. Ensimmäisen kanavan on tarjottava yleisluontoisempia ohjelmia ja toisen kanavan on palveltava erityisiä yleisöryhmiä. Kuten 53 ja 54 kappaleessa todetaan, laissa nro 21/92 ja julkisen palvelun sopimuksissa määritellään yksityiskohtaisemmin RTP:n velvoitteet ohjelmiasällön ja kansainvälisen yhteistyön suhteen ja asetetaan eräitä muita erityisvelvoitteita.
- (164) Vaikka RTP:n julkisen palvelun yleisradiotoimintaan liittyvien tehtävien määritelmä on laadullinen ja melko laaja-alainen, komissio katsoo, että tällainen laaja-alainen määritelmä on Amsterdamin sopimukseen liitetyn pöytäkirjan tulkintasäännösten mukainen ⁽⁷⁸⁾. Tämän vuoksi komissio pitää sääntöjenmukaisena yleistä julkisen palvelun määritelmää, jonka mukaan RTP:n tehtävänä on lähettää ohjelmaa kahdella koko maan kattavalla kanavalla, joista toinen on yleisluonteisempi ja toinen keskittynyt enemmän rajattuihin kohdeyleisöihin. Tällaisen määritelmän voidaan katsoa täyttävän Portugalin yhteiskunnan demokraattiset, yhteiskunnalliset ja kulttuuriset tarpeet.
- (165) Komissio pitää sääntöjenmukaisina niin ikään velvoitteita, joissa määritellään yksityiskohtaisesti tapa, jota noudattaen RTP:n on täytettävä yleisradiotoimintaa koskeva julkisen palvelun velvoitteensa. Voidaan myös katsoa, että nämä velvoitteet vastaavat pöytäkirjassa tarkoitettuja Portugalin yhteiskunnan demokraattisia, yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tarpeita.
- (166) Vaikka komissio pitää RTP:lle annettua julkisen palvelun tehtävää sääntöjenmukaisena, sen on kuitenkin varmistettava, ettei määritelmään sisälly ilmeisiä virheitä.
- (167) Televisio ilman rajoja -direktiivin johdanto-osan 45 kappaleen perusteella komissio voi hyväksyä, että yleisradioyhtiöön sovellettava julkisen palvelun määritelmä kattaa velvoitteen osallistua merkittävällä tavalla eurooppalaisen audiovisuaalisen tuotannon investointeihin, jos kyseisiä elokuvia koskevat oikeudet mahdollistavat niiden lähettämisen julkisen palvelun televisiokanavilla ⁽⁷⁹⁾.
- (168) Komissio katsoo, että RTP:lle asetettu velvoite tukea elokuvatuotantoa kuuluu julkiseen yleisradiotoimintaan, sillä RTP lähettää julkisen palvelun yleisradioverkossa elokuvia, joiden jakeluoikeudet se on hankkinut.

⁽⁷⁹⁾ Neuvoston direktiivi 89/552/ETY, annettu 3 päivänä lokakuuta 1989, televisiotoimintaa koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta (EYVL L 298, 17.10.1989, s. 23). Direktiivin 5 artiklan mukaan "jäsenvaltioiden on varmistettava [...], että televisiolähetystoiminnan harjoittajat varaa- vat vähintään 10 prosenttia lähetysajastaan [...], tai vaihtoehtoisesti, jäsenvaltion harkinnan mukaan, vähintään 10 prosenttia ohjelmistobudjetistaan eurooppalaisille, televisiolähetystoiminnan harjoittajista riippumattomien tuottajien valmistamille teoksille". Tämän lisäksi televisiotoimintaa koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun neuvoston direktiivin 89/552/ETY muuttamisesta 30 päivänä kesäkuuta 1997 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 97/36/EY johdanto-osan 45 kappaleen mukaan "Euroopan audiovisuaalisen tuotannon tukemista koskevan tavoitteen saavuttamista voidaan jäsenvaltioissa edistää [...] asettamalla eräille lähetystoiminnan harjoittajille yleisen edun mukaisia tehtäviä, mukaan lukien velvollisuus tukea huomattavasti investointeja eurooppalaiseen tuotantoon" (EYVL L 202, 30.7.1997, s. 60).

⁽⁷⁶⁾ Pöytäkirjassa todetaan, että julkinen yleisradiotoiminta liittyy suoraan jokaisen yhteiskunnan demokraattisiin, yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin tarpeisiin samoin kuin tarpeeseen turvata viestinnän moniarvoisuus. Pöytäkirjan mukaan jäsenvaltioilla on toimivalta "rahoittaa julkista yleisradiotoimintaa, siinä määrin kuin rahoitus myönnetään yleisradioyrittäjälle kunkin jäsenvaltion antaman, määrittelemän ja järjestämän julkisen palvelun tehtävän täyttämiseksi, ja siinä määrin kuin rahoitus ei vaikuta yhteisön kauppa- ja kilpailuolosuhteisiin sellaisessa laajuudessa, että se olisi yleisen edun vastaista, kun samalla otetaan huomioon tällaisen julkisen palvelun tehtävän toteuttaminen".

⁽⁷⁷⁾ Ks. tiedonannon 33 kohta.

⁽⁷⁸⁾ *Ibidem*.

(169) Tästä syystä komissio ei voi yhtyä asianomaisten osapuolten huomautuksiin, joiden mukaan elokuvatuotantoa koskevat RTP:n velvoitteet sekä niiden rahoitustapa olisivat syrjiviä. Osapuolet ovat esittäneet, että yksityiset televisioyhtiöt ovat niin ikään tehneet Portugalin viranomaisten kanssa sopimuksia elokuvatuotannon tukemisesta. Näissä sopimuksissa ei kuitenkaan ollut sovittu korvauksista. Komissio katsoo, että olisi erotettava toisistaan valtion ja yksityisten televisioyhtiöiden vapaaehtoisesti tekemät sopimukset ja RTP:lle asetettu julkisen palvelun velvoite lähettää ja rahoittaa elokuvia. On selvää, että RTP:lle on nimenomaisesti asetettu julkisen palvelun velvoite tukea tiettyntyyppistä elokuvatuotantoa, jonka teokset sitten lähetetään julkisilla yleisradiokanavilla. Koska tämäntyyppistä julkisen palvelun tehtävää ei sen sijaan ole annettu yksityisille televisioyhtiöille, RTP toimii valtion välineenä elokuvatuotannon tukemisessa. RTP:n mahdollisesti elokuvatuotannolle antamat edut saattavat olla valtioneuvon tukea ja niitä on arvioitava sen mukaisesti. Tämä päätös ei vaikuta näiden elokuvien tuottajille mahdollisesti myönnettyjen etujen arvioimiseen.

(170) Edellä esitetyn perusteella komissio päättää, että RTP:n tarjoama yhteisrahoitus portugalilaisille elokuville, jotka lähetetään julkisilla yleisradiokanavilla, voidaan katsoa sääntöjenmukaiseksi erityisvelvoitteeksi, joka on välttämätön, jotta RTP voisi täyttää julkisten yleisradiopalvelujen tarjoamista koskevan yleisen velvoitteensa. Tämän vuoksi velvoitetta ei voida pitää tehtävän määrittelyyn liittyvänä ilmeisenä virheenä.

(171) Komissio katsoo kuitenkin, että RTP:lle asetettu velvoite tarjota muita tapauskohtaisesti täsmennettäviä erityisiä palveluja⁽⁸⁰⁾ ei ole riittävän täsmällinen, jotta komissio voisi arvioida riittävällä oikeusvarmuudella, voidaanko tällaisia palveluja pitää julkisen palvelun velvoitteen mukaisina. Vaikka tällaisia muita täsmennettäviä palveluja ei ole määritetty selvästi, komissio toteaa, ettei tämän säännöksen nojalla ole suoritettu minkäänlaisia maksuja tarkasteltavalla jaksolla⁽⁸¹⁾.

(172) Edellä esitetyn perusteella komissio päättää, että RTP:n tehtävät, sellaisina kuin ne on kuvattu laissa nro 21/92 ja määritelty uudelleen julkisen palvelun sopimuksissa, ovat selvästi määriteltyjä julkisen palvelun velvoitteita. Vaikka velvoite tarjota muita tapauskohtaisesti täsmennettäviä

palveluja ei ole riittävän yksityiskohtainen määritelmä, jotta komissio voisi päätellä, että kaikki kyseessä olevat palvelut kuuluvat julkisen palvelun tehtäviin, kyseisen säännöksen nojalla ei ole suoritettu maksuja vuosina 1992–1998.

Tehtävän antaminen

(173) Komissio on lisäksi arvioitava, onko edunsaajalle annettu julkisen palvelun velvoite.

(174) Yleisradiotoimintaa koskevan tiedonannon mukaan komissio on varmistettava, että RTP:lle on annettu virallisesti julkisen palvelun tehtävä⁽⁸²⁾.

(175) Kuten 55 kappaleessa todetaan, julkisen palvelun tehtävät on selvästi myönnetty RTP:lle useamman lain ja sopimuksen nojalla: lain nro 58/90 5§, lain nro 21/92 4 §:n 1 momentti ja 5 § sekä julkisen palvelun sopimusten 1 kohta.

(176) Komissio ei ole saanut asianomaisilta osapuolilta tai Portugalin hallitukselta huomautuksia, joiden mukaan julkisen palvelun tarjoamista ei olisi virallisesti annettu RTP:n tehtäväksi. Yleisradiotoimintaa koskevan tiedonannon mukaisesti ja edellä mainitut lait ja sopimukset huomioon ottaen komissio päättää olleen ilmeistä, että RTP:n edellytetään täyttävän julkisen palvelun velvoite yleisradiotoiminnan alalla ja RTP:lle on siten virallisesti annettu julkisen palvelun tehtävä.

(177) Sen lisäksi, että julkisen palvelun tehtävä oli virallisesti myönnetty RTP:lle, on selvitettävä, tarjottiinko julkisia palveluja suunnitellulla tavalla. Kuten edellä 56–59 kappaleessa jo todettiin, erilaisia valvontajärjestelyjä otettiin käyttöön sen varmistamiseksi, että RTP täytti julkisen palvelun velvoitteensa edellytetyllä tavalla.

(178) RTP:n oli ensiksikin esitettävä kertomuksia julkisen palvelun tehtävän toteuttamisesta ja laadittava suunnitelmia, joiden liitteenä oli tilintarkastuslausunto. RTP laati vuosina 1992–1998 julkisen palvelun velvoitteita koskevia kertomuksia, joissa kuvailtiin, miten kukin julkisen palvelun velvoite oli täytetty, ja osoitettiin näiden velvoitteiden täyttämistä aiheutuneet kustannukset kirjanpidon avulla.

⁽⁸⁰⁾ Aikaisemman julkisen palvelun sopimuksen 13 kohta ja uuden julkisen palvelun sopimuksen 7 kohdan 1 alakohdan a alakohhta.

⁽⁸¹⁾ Portugalin viranomaisten kirje, 30. kesäkuuta 1999.

⁽⁸²⁾ Yleisradiotoimintaa koskevan tiedonannon 40 kohta.

- (179) Valtiovarainministeri ja viestinnästä vastaava hallituksen jäsen tarkistivat julkisen palvelun sopimuksen noudattamisen ja Inspeccão Geral de Finanças -tilintarkastusviranomaisen tarkasti rahoitussuunnitelman.
- (180) Lisäksi vuosittain oli teetettävä ulkopuolinen tilintarkastus. Komissio ei yhdy SIC:n näkemykseen siitä, että Portugalin viranomaisten esittämät julkisen palvelun kustannukset ja julkisen palvelun sopimukseen sisältyvät RTP:n esittämät numerotiedot ja RTP:n tilinpäätökset eivät olisi luotettavia eikä niitä olisi siis riittävästi valvottu. Komissio toteaa, että valtuutettu tilintarkastaja tarkasti vuosina 1992–1998 vuosittain kaikki RTP:n tilinpäätösasiakirjat. Vaikka julkista palvelua koskeviin kertomuksiin ei olisikaan aina liitetty tilintarkastuslausuntoa, tiukat kustannuslaskentasäännöt varmistivat kuitenkin sen, että jokaisen mahdollisesti korvaukseen johtavan julkisen palvelun veloitteen kustannukset voitiin osoittaa ja tarkastaa asianmukaisesti.
- (181) Edellä esitetyn perusteella on selvää, että tarkastustoimintaa harjoitettiin kolmella eri tasolla, jotka olivat yrityksen sisäinen tilintarkastusyksikkö, vastuulliset valtion yksiköt ja ulkopuolinen tilitoimisto. Vaikka näyttää siltä, ettei julkista palvelua koskevista kertomuksista järjestelmällisesti laadittu ulkopuolista tilintarkastuslausuntoa, kuvailtu järjestelmä varmisti sen, että palvelua tarjottiin vaaditulla tavalla. Tämän vuoksi komissio päättelee, että vuosina 1992–1998 käytössä oli tehokas menetelmä, joka varmisti RTP:n julkisen palvelun veloitteen tehokkaan valvonnan.
- (185) Kuten 62–64 kappaleessa todetaan, julkisen palvelun sopimuksissa määritellään kustannusten ja tulojen kohdentamismenetelmä, jota RTP:n on noudatettava. Tarkasteltavana olevassa asiassa komission tehtävää helpottaa se, että RTP:n on pitänyt soveltaa kirjanpitojärjestelmää, jonka avulla voidaan laskea korvauskelpoiset kustannukset, joita yritykselle on aiheutunut jokaisen korvauskelpoisen julkisen palvelun tehtävän suorittamisesta.
- (186) Järjestelmän perusteella jokainen menoerä on kohdennettu objektiivisten kirjanpitoperiaatteiden mukaan tiettyyn toimintaan ja jaettu sen jälkeen RTP:n korvauskelpoisten julkisen palvelun tehtävien mukaan.
- (187) Koska kustakin korvauskelpoisesta julkisen palvelun tehtävästä saadut tulot vähennetään toimintakustannuksista, järjestelmä varmistaa, että vuotuiset korvaukset on rajattu kunkin julkisen palvelun veloitteen aiheuttamiin nettokustannuksiin (ks. 65 kappale).
- (188) Edellä esitetyn perusteella komissio päättelee, että kustannusten määrittämisessä käytetyt muuttujat on vahvistettu objektiivisesti ja läpinäkyvästi.
- (189) Komissio toteaa kuitenkin, että kustannusten korvaussäännöissä voidaan aliarvioida RTP:n julkisen palvelun todelliset kustannukset ja aiheuttaa rakenteellista rahoitusvajetta todellisiin rahoitustarpeisiin verrattuna.

Suhteellisuus

- (182) Komission on lisäksi arvioitava, oliko myönnetty rahoitus oikeassa suhteessa julkisen palvelun nettokustannuksiin.
- (183) Yleisradiotoimintaa koskevassa tiedonannossa komissio kuvailee kriteerejä, joiden perusteella se arvioi valtion myöntämän rahoituksen oikeasuhteisuutta. Edellytetään, että valtiontuki ei ylitä julkisen palvelun tehtävien nettokustannuksia eikä markkinoilla esiinny vääristymistä, joka ei ole välttämätöntä julkisen palvelun tehtävien täyttämiseksi⁽⁸³⁾.
- (184) Jotta voidaan määritellä asianmukaisesti julkisen palvelun tehtävien aiheuttamat kustannukset, tiedonannossa edellytetään, että julkisen palvelun ja kaupallisen toiminnan tulot ja menot on erotettu toisistaan asianmukaisesti.
- (190) Kuten 65 kappaleessa todetaan, sopimuksissa määritellyn kustannuslaskentatavan mukaan tietyt julkisen palvelun kustannukset eivät kuulu vuotuisen korvausten piiriin⁽⁸⁴⁾. Portugalin viranomaiset ilmoittivat lisäksi komissiolle, että vaikka RTP:n edellytetään maksavan arvonlisäveroa saamistaan vuotuisista korvauksista, näitä kustannuksia ei voida ottaa huomioon kustannuslaskentasääntöjen mukaan (96 kappale). RTP ei myöskään sisällyttänyt julkista palvelua koskeviin kertomuksiinsa kaikkia laiteinvestointeja julkisen palvelun toimintaan, vaikka ne on kirjattu tilinpäätöksiin (ks. 67 kappale).
- (191) Amsterdamin sopimukseen liitetyn pöytäkirjan määräysten mukaisesti jäsenvaltion tehtävänä on järjestää julkisen palvelun yleisradioyhtiöiden rahoitus. Käsiteltävänä olevassa asiassa Portugalin viranomaiset päättivät, etteivät ne korvaa osaa kustannuksista, joita palvelujen tarjoajalle aiheutui tämän toimeksiannon toteuttamisesta.

⁽⁸³⁾ Yleisradiotoimintaa koskevan tiedonannon 57 ja 58 kohta.

⁽⁸⁴⁾ Aikaisemman julkisen palvelun sopimuksen mukaan ensimmäisen ja toisen kanavan toimintakustannukset, rahoituskustannukset ja kirjeenvaihtokustannukset, kun markkinoilla toimii muitakin yhtiöitä.

- (192) Tässä tapauksessa valtio maksoi vuotuisia korvauksia RTP:lle ja myönsi lisäksi ylimääräistä rahoitusta pääomasijoituksien, lainojen ja sosiaaliturvavelasta tehdyn sopimuksen muodossa.
- (193) Vaikka julkisen palvelun sopimuksissa määrättiin valtion rahoituksesta, joka perustuu toimintakustannusten mukaisiin vuotuisiin korvauksiin, ja mahdollisuudesta pääomankorotuksiin RTP:n toteuttamien investointien pohjalta, RTP:n julkisen palvelun veloitetta koskeissa säännöksissä ei säädetty rahoituksesta, joka myönnettäisiin lainoina ja sosiaaliturvamaksujen alennuksina. Yleisradiotoimintaa koskevan tiedonannon 57 kohdan mukaan komission on kuitenkin varmistettava, että kaikki rahoitustoimenpiteet ovat oikeassa suhteessa julkisen palvelun veloitteiden aiheuttamiin nettokustannuksiin. Vain tässä tapauksessa RTP:n rahoitus voidaan katsoa EY:n perustamissopimuksen 86 artiklan 2 kohdan mukaiseksi.
- (194) Komissio katsoo myös, että sellaiset RTP:lle annetut julkisen palvelun veloitteet, jotka eivät oikeuta korvaukseen julkisen palvelun sopimusten nojalla, voidaan katsoa sääntöjenmukaisiksi ja selvästi määritellyiksi julkisen palvelun veloitteiksi, jotka valtio on virallisesti antanut palvelun tarjoajan tehtäväksi. Tämän vuoksi Portugalin valtio voi yhteisön lainsäädännön nojalla rahoittaa kaikki RTP:n julkisen palvelun veloitteesta aiheutuneet nettokustannukset.
- (195) Tätä päätöstä varten ei ole tarpeen laskea uudelleen tarkasti kaikkia nettokustannuksia, joita RTP:lle aiheutui julkisen palvelun veloitteen täyttämisestä. Riittää, kun osoitetaan, että RTP:n valtiolta saama kokonaisrahoitus kaudella 1992–1998 ei ylittänyt ylimääräisiä nettokustannuksia, jotka kyseisten julkisen palvelun tehtävien toteuttaminen aiheutti yritykselle kyseisellä kaudella.
- (196) Taulukossa 6 esitetään yhteenveto RTP:lle aiheutuneista julkisen palvelun kustannuksista (investointi- ja toimintakustannukset) laskettuna sovellettavien kustannuslaskentasääntöjen mukaan sekä korvauksista, jotka se on saanut investointien ja toimintakustannusten perusteella.
- (197) Aluksi esitetään laiteinvestoinnit julkisen palvelun toimintaan (taulukon 5 tapaan) ja näiden investointien korvaamiseksi tarkoitettu rahoitus (taulukon 2 tapaan). Toiseksi esitetään RTP:n nettomääräiset toimintakustannukset (taulukon 4 tapaan) ja näiden kustannusten kattamiseksi tarkoitetut korvaukset (taulukon 1 tapaan). Lopuksi taulukossa tarkastellaan etuja, jotka liittyvät sosiaaliturvaviranomaisten kanssa tehtyyn sopimukseen ja lainaan sisältyviin tapauskohtaisiin tukiin.

Taulukko 6

Yhteenveto rahoitustarpeista ja julkisen palvelun toimintakustannusten korvaamisesta laskentasääntöjen mukaan

(miljoonaa escudoa)

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	Yhteensä
Investointikustannukset	2 632,6	2 102,0	2 763,9	992,7	1 480,4	4 037,4	6 054,2	20 063,2
Pääomasijoitukset	- 0	- 0	- 10 000,0	- 12 800,0	- 10 000,0	- 14 000,0	- 0	- 46 800,0
Investointikustannusten ja korvausten erotus	2 632,6	2 102,0	- 7 236,1	- 11 807,3	- 8 519,6	- 9 962,6	6 054,2	- 26 736,8
Julkisen palvelun toimintakustannukset	6 718,2	7 960,0	8 384,1	8 103,3	17 217,1	37 972,1	30 101,3	116 456,1
Korvaukset	- 6 200,0	- 7 100,0	- 7 145,0	- 7 200,0	- 14 500,0	- 10 350,0	- 14 000,0	- 66 495,0
Sosiaaliturva	—	- 1 206,0	—	—	—	—	—	- 1 206,0
Lainat							- 20 000,0	- 20 000,0
Toimintakustannusten ja korvausten erotus	518,2	- 346	1 239,1	903,3	2 717,1	27 622,1	- 3 898,7	28 755,1

Lähde: Rahoitus selvitys ja julkista palvelua koskevat kertomukset.

- (198) Kuten jo todettiin, Portugalin viranomaisten valitsema vuotuisten korvausten järjestelmä merkitsee, että RTP:lle sen julkisen palvelun tehtävistä todellisuudessa aiheutuneet kustannukset aliarvioitiin ja järjestelmä johti velkojen kasautumiseen. Säilyttääkseen RTP:n rahoitustasapainon viranomaiset käyttivät tapauskohtaisia toimenpiteitä rahoittaakseen RTP:lle julkisen palvelun velvoitteesta aiheutuneet kustannukset.
- (199) Kuten taulukosta 6 ilmenee, pääomasijoitukset ylittivät julkisen palvelun velvoitteen nojalla tehdyt investoinnit 26 736,8 miljoonalla escudolla, mutta myönnettyt korvaukset ja muut tapauskohtaiset tuet alittivat toimintakustannukset 28 755,1 miljoonalla escudolla. Vaikka pääomasijoitusten tarkoituksena oli lähtökohtaisesti rahoittaa laiteinvestointeja, niitä käytettiin myös kerääntyneiden velkojen maksuun.
- (200) Kuten taulukosta 6 ilmenee, kokonaiskorvaus oli 2 018,3 miljoonaa escudoa pienempi kuin julkisen palvelun velvoitteen aiheuttamat nettokustannukset (28 755,1 milj. escudoa – 26 736,8 milj. escudoa). Näin ollen komissio päättää yhteisön sääntöjen nojalla, että valtion myöntämä kokonaisrahoitus on oikeassa suhteessa RTP:lle julkisen palvelun velvoitteista aiheutuneisiin nettokustannuksiin tarkasteltavalla kaudella.
- (201) Komissio katsoo, että saadut varat ovat todennäköisesti alittaneet valtion RTP:lle antamista julkisen palvelun tehtävistä aiheutuneet yhteenlasketut nettokustannukset, kun otetaan huomioon, että taulukkoon 6 ei sisälly kaikkia RTP:n julkisen palvelun kustannuksia kaudella 1992–1998.
- (202) Yleisradiotoimintaa koskevan tiedonannon mukaisesti komission on varmistettava, että valtion myöntämä rahoitus on oikeassa suhteessa julkisen palvelun tarjoamisen aiheuttamiin nettokustannuksiin. Sen on myös varmistettava, että julkisen palvelun toiminnasta johtuva kaupallinen toiminta, jonka osalta tuloja ja menoja ei voida täsmäyttää asianmukaisesti, ei aiheuta markkinoilla vääristymiä, jotka eivät ole välttämättömiä julkisen palvelun tarjoamisen kannalta. Vääristymisestä olisi kyse, jos RTP alentaisi mainoshintoja markkinoilla supistaakseen kilpailijoidensa tuloja⁽⁸⁵⁾. Tällöin RTP ei maksimoisi liiketoimintansa tuloja ja lisäksi aiheuttomasti valtion rahoituksen tarvetta. Yleisradiotoimintaa koskevan tiedonannon mukaan tällaisen menettelytavan ei voida katsoa kuuluvan yleisradioyhtiölle annettuun julkisen palvelun tehtävään⁽⁸⁶⁾.
- (203) Tutkimamenettelyn aloittamista koskevassa päätöksessään komissio totesi, että jos osoitetaan, että tällaista menettelytapaa on käytetty, komissio ottaa huomioon nämä vääristymät ja mahdollisen lisääntyneen rahoitustarpeen, kun se arvioi, onko liiallisia korvauksia maksettu. Komissio totesi menettelyä aloittaessaan, että se ei hallussaan olevien tietojen perusteella pysty pääättelemään, onko RTP käyttänyt tällaista menettelytapaa⁽⁸⁷⁾.
- (204) Menettelyn aloittaessaan komissio kehotti esittämään huomautuksia. Se ei ole kuitenkaan saanut RTP:n kilpailijoilta huomautuksia, jotka olisivat osoittaneet tai todistaneet, että RTP olisi toiminut markkinoilla kilpailun vastaisella tavalla, joka voisi johtaa perustamissopimuksen vastaiseen lisääntyneeseen julkisen rahoituksen kasvuun⁽⁸⁸⁾.
- (205) Tämän vuoksi komissio katsoo, ettei tällaisen menettelytavan käytöstä ole minkäänlaista näyttöä. Komissio päättää, ettei näytä siltä, että RTP olisi käyttänyt kaupallisen toiminnan markkinoilla kilpailunvastaisia menettelytapoja, jotka olisivat johtaneet kasvaneeseen rahoitustarpeeseen. RTP:lle ei ole myöskään tämän menettelytavan vuoksi myönnetty liiallisia korvauksia.
- (206) Edellä esitetyn perusteella komissio päättää, että sosiaaliturvaviranomaisten kanssa tehty sopimus, pääomasijoitukset ja huonommassa etuoikeusasemassa oleva laina on katsottava EY:n perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi valtiontueksi. RTP:lle tapauskohtaisina toimenpiteinä myönnettyt tuet soveltuvat kuitenkin yhteismarkkinoille EY:n perustamissopimuksen 86 artiklan 2 kohdan nojalla. Kokonaisrahoitus on oikeassa suhteessa selkeästi määritellyistä ja toimeksiannetuista julkisen palvelun velvoitteista aiheutuviin nettokustannuksiin. Tämän vuoksi valtiontuki ei ole vaikuttanut yhteisön kauppa- ja kilpailuolosuhteisiin sellaisessa laajuudessa, että se olisi yleisen edun vastaista EY:n perustamissopimuksen 86 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla⁽⁸⁹⁾.

⁽⁸⁵⁾ Yleisradiotoimintaa koskevan tiedonannon 58 kohta.

⁽⁸⁶⁾ *Ibidem*.

⁽⁸⁷⁾ Menettelyn aloittamisesta tehdyn päätöksen johdanto-osan 91 kapale.

⁽⁸⁸⁾ On syytä todeta, että kantelija SIC esitti vuonna 1993, että myös EY:n perustamissopimuksen 86 artiklan (ent. 90 art.) 1 kohtaa oli rikottu Portugalin valtion mainontamarkkinoilla käyttöön ottaman oikeudellisen järjestelyn ja RTP:n harjoittaman ohjelmien hankintapolitiikan kautta (ks. myös komission päätös 89/536/ETY, EYVL L 284, 3.10.1989, s. 36). Tämän vuoksi komissio arvioi näitä väitteitä 86 artiklan 1 kohdan perusteella.

⁽⁸⁹⁾ Yleisradiotoimintaa koskevan tiedonannon 58 kohta.

VI PÄÄTELMÄT

- (207) Komissio katsoo, että Portugali on myöntänyt kyseessä olevat tapauskohtaiset tuet sääntöjenvastaisesti ja perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohdan määräyksiä rikkoen. Kuten edellä on esitetty, komissio päättää, että sosiaaliturvaviranomaisten kanssa vuonna 1993 tehty sopimus, vuosien 1994–1997 pääomasijoitukset ja vuonna 1998 myönnetty laina ovat EY:n perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea. Toimenpiteet myönnettiin valtion varoista, ne uhkasivat vääristää kilpailua suosimalla RTP:tä ja vaikuttivat kauppaan. Kuten edellä todettiin, toimenpiteet eivät täytä Altmarktuomiossa mainittuja edellytyksiä, koska niiden ei voida katsoa olevan osa korvausjärjestelmää, jonka ehdot on etukäteen vahvistettu objektiivisella ja läpinäkyvällä tavalla. Tämän lisäksi on selvää, että RTP:tä ei valittu julkisen hankintamenettelyn perusteella, mikä olisi varmistanut palvelun tarjoamisen mahdollisimman edullisesti. Mikään ei myöskään viittaa siihen, että tapauskohtaisten maksujen määrä olisi määritetty sellaisen kustannusanalyysin perusteella, jossa olisi otettu huomioon keskivertoyritykselle aiheutuneet kustannukset.
- (208) Perustamissopimuksen 86 artiklan 2 kohdan poikkeusta voidaan kuitenkin soveltaa tapauskohtaisiin toimenpiteisiin. Kuten edellä todettiin, toimenpiteillä korvattiin selkeästi määriteltyjä ja RTP:lle tosiasiaassa annettuja julkisen palvelun velvoitteita. Tapauskohtaiset toimenpiteet olivat myös oikeassa suhteessa RTP:lle julkisen palvelun tehtävistä aiheutuneisiin nettokustannuksiin. Toimenpiteet eivät vääristäneet kilpailua yhteisön edun vastaisella tavalla, sillä ne olivat oikeassa suhteessa RTP:n julkisen palvelun tehtävien nettokustannuksiin eikä kyseinen yritys toiminut kilpailuvastaisella tavalla kaupallisessa toiminnassaan.

Edellä esitettyjen päätelmien perusteella komissio,

ON TEHNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Yhteensä 68,006 miljardin Portugalin escudon valtiontuet, joita Portugali on myöntänyt RTP:lle sosiaaliturvaviranomaisten kanssa vuonna 1993 tehdyn sopimuksen, vuosina 1994–1997 toteutettujen pääomasijoitusten ja vuonna 1998 myönnetyn lainan muodossa, soveltuvat yhteismarkkinoille perustamissopimuksen 86 artiklan 2 kohdan nojalla, sillä ne eivät johda RTP:lle annetun julkisen palvelun velvoitteen täyttämistä aiheutuvien nettokustannusten liialliseen korvaamiseen.

2 artikla

Valtiontukea eivät ole toimenpiteet, joilla myönnettiin vapautus notariaatti- ja rekisteröintiveroista ja -maksuista, maksettiin korvaus televisiolähetyverkosta, sovittiin verkon vuotuista käyttömaksua koskevista järjestelyistä, tehtiin sopimus elokuvatuotannon tukemisesta, laskettiin liikkeeseen joukkovelkakirjoja ja laadittiin rakenneuudistus suunnitelma vuosiksi 1996–2000.

3 artikla

Tämä päätös on osoitettu Portugalille.

Tehty Brysselissä 15 päivänä lokakuuta 2003.

Komission puolesta
Mario MONTI
Komission jäsen